

BATI KARADENİZ KIYISINDA BİR OSMANLI EYALETİ: ÖZİ/SİLİSTRE* (İdari Taksimat ve Yönetim)

*Orhan KILIÇ**

ÖZ

Osmanlı Devleti'nin Batı ve Kuzeybatı Karadeniz siyasetinin bir sonucu olarak kurduğu Özi veya Silistre Eyaleti, 17. yüzyılın başından 19. yüzyılın son çeyreğine kadar siyasi hareketlilik yaşayan önemli hudut eyaletlerinden birisi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin bu eyaleti kurmasının temel sebepleri, 16. yüzyılın sonlarında Kırım hanlarının Batı Karadeniz kıyılarına kadar hâkimiyet veya sorumluluk alanlarını genişletme niyetlerinin önüne geçmek ve bölge üzerinde emelleri olan Rusya, Lehistan, Avusturya ve Kazak hatmanları ile daha etkin mücadele etmektir. Kurulan eyalet stratejik öneminden dolayı Özi (Özü) adıyla anılmış ancak Silistre'nin bu bölgedeki merkezi konumundan dolayı bazen Silistre Eyaleti olarak da ifade edilmiştir. Bu sebeple eyaletin paşa sancağı, duruma göre Silistre veya Özi olmuştur. Özi'nin 1792 yılında resmen Osmanlı hâkimiyetinden çıkmasından sonra ise Silistre Eyaleti adıyla varlığını 1878 yılına kadar devam ettirmiştir. Özi, Silistre, Niğbolu, Vidin, Vize, Kırk Kilise ve Çirmen sancakları Özi/Silistre Eyaleti'nin süreklilik gösteren sancaklarıdır. Hotin Sancağı da 1711'den sonra eyaletin sancaklarına dahil edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Özi, Silistre, Osmanlı, eyalet, Bulgaristan, Ukrayna, Romanya

AN OTTOMAN PROVINCE AT WESTERN BLACK SEA COAST: OCHAKOV (OZI)/SILISTRA

ABSTRACT

The Silistra province later known as Özi founded by the Ottoman Empire as a result of Western and Northwest Black Sea politics or the Province of Silistra, has been one of the major border states with political mobility from the beginning of the 17th century to the last quarter of the 19th century. The main reasons for the Ottoman State's establishment of this province were to overcome the intention of extending the dominance of the Crimean Khanate to the West Black Sea coasts in the late 16th century and to fight more effectively with the Russian forces. The province was named as Ozi for the strategic importance of the province, but it was sometimes referred to as the Silistra due to the central position of Silistra in this region. Thus, the

* *Gönderim tarihi: 19.08.2017. Kabul tarihi: 21.09.2017.*

* *Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, ELAZIĞ. okilic60@gmail.com ORCID: 0000-0002-9234-8295*

main administrative unit of the province also known as the pasha's sanjak has become Silistre or sometimes Özi. After the end of Ottoman rule in Özi in 1792, it continued its existence in the name of Silistra province until 1878.

Özi, Silistra, Nigbolu, Vidin, Vize, Kırk Kilise and Cirmen were all considered *sanjaks* of Özi Silistra province. Hotin Sanjak was also included in the province after 1711.

Keywords: Ochakov (Özi), Silistra, Ottoman, Bulgaria, Ukraine, Romania.

Giriş

Özi Eyaleti, Aksu (Bog, Buğ) nehriyle Özi (Dinyepr) nehrinin döküldüğü kıyı gölünün kuzey kenarında Kılburun karşısında önemli bir yarımada üzerinde bulunan Özi (Ochakov/Oçakof) Kalesi'nden ismini almıştır. Özi ve Kılburun kaleleri, Dinyepr'in Karadeniz'le birleştiği noktada buldukları için stratejik bakımdan önem arz ediyorlardı. Bu nokta aynı zamanda Kırım Hanlığı'nın da sınırlarının başladığı yerdi. Buralar, stratejik önemine binaen Osmanlı merkezî yönetimi tarafından Kırım Hanlığı'nın bünyesi içinde bırakılmayıp Özi Kalesi'nin bulunduğu noktadan bugünkü Türkiye sınırlarına kadar Batı Karadeniz kıyı şeridindeki önemli kale ve şehirler Osmanlı mîrî rejimi içerisine dâhil edilmişlerdir. Özi Eyaleti bünyesinde yer alacak Batı Karadeniz'deki Kili ve Akkermân kale-şehirleri Moldavya (Boğdan) için, Moldavya da Macaristan için adeta bir duvar mahiyetinde idi.¹ Bu sebeple bahse konu bölgedeki siyasi ve idari yapılanma Osmanlı Devleti'nin Doğu Avrupa politikası ve Karadeniz'in batı kıyılarının hâkimiyeti bakımından ayrı bir önemi haizdi.

Özi Kalesi, Rus kaynaklarına göre 1492 yılında Kırım hanı I. Mengli Giray zamanında inşa edilmiştir. Mengli Giray kalenin yapılış gayesinin Lehistan'a zarar vermek olduğunu belirtmiştir. Bu yıllarda Kırım Hanlığı Osmanlı Devleti'ne tabi olduğu için yapımından itibaren Özi Kalesi'nin Osmanlı tesir sahası içerisine olduğu söylenebilir.²

Özi, Osmanlı belgelerinde *Özü* veya *Özi* şeklinde yazılmıştır. Ancak 17. yüzyıldan itibaren ağırlıklı olarak *Özi*'nin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Özi Kalesi ve çevresi Kazak baskısı nedeniyle Kanuni Sultan Süleyman'ın Karaboğdan seferi sonrasında 1538 yılında kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlılar kaleye *Cankermân* ismini vermişlerdir. Bundan dolayı resmi belgelerde çoğu kere *Cankermân nâm-ı diğer Özi* şeklinde yazılmıştır. Mesela, Kanuni devrinin ortalarında tertip

¹ Abdulkadir Özcan, "Boğdan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 6, İstanbul, 1992, s. 269.

² Mustafa Işık, "XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Kalesi; Cankerman (Özü)", *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S: 5, Güz 2008, s. 58-59.

edildiği anlaşılan H. 949/M. 1542-1543 tarihli bir muhasebe icmal defterinde, Silistre sancağına bağlı kazalardaki padişah hasları yazılırken, *Kazâ-i Cankermân nâm-ı diğêr Özi* şeklinde kaydedilmiştir.³ Bu kazanın sınırları Özü Suyu'nun batısından Karadeniz ve Bender'e kadar uzanmaktaydı. Osmanlı Devleti Kazak grupların Karadeniz'e inmesini engellemek için kaleyi büyütüp genişletmeye karar vermiş ve buradaki İslamkırman Kalesi'nin harap olmasından dolayı Özi Kalesi'nin bunun yerini alması da düşünülmüştür. Bu bağlamda 1559 yılından itibaren kalenin yeniden inşası ve genişletilmesi işi için Kocadağ, Naldöken, Tanrıdağ Yörükleri ve Dobruca Tatarları görevlendirilmiştir. Gerekli malzemenin bir kısmı Boğdan voyvodasından istenmiş ancak bu yıllarda bölgede süren büyük kıtlık sebebiyle inşaat işi bir sonraki yıla ertelenmiştir. 1565 yılında Lehistan tarafından gelen Vasko adlı birisi 400 asker ve 22 şayka ile Özi'ye saldırmış kalenin varoş kısmını yakmış ve halkını esir almıştır. 1570 yılına ait bir tahrir defteri bu tahribatın izlerini açıkça ortaya koyar. Özi bu yıllarda içinde askeri bir birliğin bulunduğu kaleden ibarettir. Bu haliyle de sivil bir yerleşmeden çok askeri bir üs olarak ön plana çıkmaktaydı.⁴

İncelememize esas olan eyalete Özi kadar olmasa da, zaman zaman ismini veren bir diğêr önemli merkez olan Silistre'nin Osmanlı hâkimiyetine giriş süreci 1388 yılında başlamıştır. Bu yılda Çandarlı Ali Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Silistre'yi ele geçirmiştir. Silistre bu sırada I. Murad'ın vasalı olan Şişman (Susmanos)'ın elinde idi. Şişman'ın, I. Murad'a, Silistre'nin diğêr bütün şehir ve kalelerin içinde güzel binaları, zenginliği ve sağlam surlarıyla en önde yer aldığını söylediği rivayet edilir. Bu fetihten sonra Mihaloğlu Firuz Bey ilk Osmanlı sancak beyi olarak Silistre'ye yerleşmiştir.

1390'da Eflak idarecisi Mircea, Silistre'yi tekrar ele geçirmiştir. Bu gelişme üzerine I. Bayezid 1394 yılında bütün Kuzey Bulgaristan topraklarını Osmanlı hâkimiyetine almıştır. Mircea, 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra yaşanan karışıklık ortamında Silistre'yi tekrar almış ve 1418 yılındaki ölümüne kadar elinde tutmayı başarmıştır. Mircea'nın ölümünden sonra I. Mehmed zamanında 1419 ilkbaharında Silistre ve bütün Dobruca ahalisi yeniden Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. 1462 yılında *Kazıklı Voyvoda* da denilen Vlad Tepeş, Silistre'de büyük bir tahribat ve katliam yapmıştır. Bizatihi Vlad'ın ifadesiyle, şehirde Türk-Bulgar ayrımı yapılmaksızın 6.840 kişi katledilmiştir. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed'in başında olduğu Osmanlı ordusu Silistre'yi kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine alıp burayı bir üs olarak kullanarak Eflak seferine çıkmıştır. Bu tarihten sonra Silistre'de

³ BOA, TT d. 215, s. 6.

⁴ Feridun M. Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, İstanbul 2015, Timaş Yayınları, s. 246-247.

Osmanlı Devleti tarafından kalıcı bir hâkimiyet tesis edilmiştir. Silistre, elden çıktığı 1878 yılına kadar; 1774, 1811, 1827/1828-1836 yıllarında kısa süreli olarak Ruslar'ın idaresinde de kalmıştır.⁵

Osmanlı Devleti bugünkü Romanya ve Bulgaristan topraklarında kalan ve fetihten önce Tırnova Krallığı, Vidin Prenslığı, Dobruca Despotluğu ve Konstantin İli diye adlandırılan siyasi birlikten uzak dört idari teşekkülden Tırnova Krallığı'nı ve Konstantin İli'ni 1395 yılında, Dobruca Despotluğu ve Vidin Prenslığı'ni ise 1396'da ortadan kaldırmıştır. Gelişen siyasi olaylar bağlamında bazı gelişmeler olsa da sonuçta Konstantin İli Köstendil Sancağı'na, Tırnova Çarlığı Niğbolu Sancağı'na, Dobruca Despotluğu Silistre Sancağı'na, Vidin Prenslığı ise Vidin Sancağı'na dönüştürülmüştür.⁶

İlk İdari Uygulamalar ve Özi/Silistre Eyaleti'ne Doğru

Kurulacak olan Özi/Silistre Eyaleti bünyesinde süreklilik arz edecek Silistre, Niğbolu, Vidin, Vize, Çirmen ve Kırk Kilise sancakları önceleri Rumeli Vilayeti bünyesinde yazılmışlardır. Kanuni devri başlarında tanzim edilen Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde kayıtlı 9772⁷ (1521-1522), 10057⁸ (1526-1527), 5246⁹ (1527) ve 8303¹⁰ (1527-1530) numaralı sancak tevcih defterlerinde¹¹ Silistre, Çirmen, Vize, Vidin ve Niğbolu sancaklarının Rumeli Vilayeti'ne bağlı birer sancak oldukları görülmektedir. Özi ve diğer bir kısım sancaklar ise 1584 yılında Kefe Eyaleti'nin kurulması¹² ile birlikte muhtemelen bu eyalete bağlanmışlardır. Bu sebeple, bahse konu sancaklar-

⁵ Machiel Kiel, "Silistre", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 37, İstanbul 2009, s. 203-204.

⁶ Ayşe Kayapınar, "Bulgaristan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması", *Yeni Türkiye, Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı-I*, Yıl: 21, S: 66, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları, Mart-Haziran 2015, s. 632-633.

⁷ BOA, TS. MA d. 9772, vr. 1/b, 2/a.

⁸ BOA, TS. MA d. 10057, vr. 1/b-2/b.

⁹ BOA, TS. MA d. 5246, vr. 1/b, 2/b.

¹⁰ BOA, TS. MA d. 8303, vr. 1/b, 2/a.

¹¹ Tarihsiz olan bu defterlerin tarihlendirmeleri hakkında bkz. Metin Kunt, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978, s. 125-198; Bilgin Aydın-Rıfat Günalan, "Rus Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları (The Journal Of Ottoman Studies)*, S: 38, İSAM, İstanbul, 2011, s. 34-35; Ömer Lütfi Barkan, "H. 933-934 (M. 1527-1528) Malî Yılına Ait Bir Bütçe Örneği", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C: 15, No: 1-4, Ekim 1953-Temmuz 1954, İstanbul, 1955; Nejat Göyünç, "Diyarbakir Beylerbeyliği'nin İlk İdari Taksimatı", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C: XXIII, S: 23, İstanbul, Mart 1969, s. 34; M. Tayyib Gökbilgin, "Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları", *Belleten*, C: XX, S: 78 (Nisan 1956), TTK, Ankara, 1956, s. 249-250.

¹² BOA, KK d. 262, s. 9, 217.

daki birtakım atamalar Kefe beylerbeyinin arzı üzerine gerçekleşmiştir.¹³

Özi veya Cankermân'ın idari manada Osmanlı belgelerinde görülmesi, Özi'nin 1538 yılında kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonradır. Bu tarihten önce tanzim edilen ve 1530 tarihli olduğu ileri sürülen¹⁴ bir muhasebe icmal defterinde Silistre livasına bağlı kazalar içerisinde Cankermân veya Özi'ye rastlanmamaktadır. Bu defterdeki bilgilere göre Silistre livasının kazaları; Silistre, Akkermân, Kili, Ahyolu, Hırsova, Varna, Pravadi, Aydos, Yanbolı, Karın Ovası ve Rusî Kasrı'dır.¹⁵ Defterde daha sonra Özi/Silistre Eyaleti içerisinde göreceğimiz Çirmen ve Vize sancakları da bulunmaktadır.

H. 949 (M. 1542-1543) tarihli tahrir defterinde, Cankermân yani Özi, Silistre sancağına bağlı bir kazadır. *Nefs* olarak ifade edildiği için bölgedeki diğer birçok yer gibi buranın da önemli bir kale-şehir olduğu söylenebilir.¹⁶ 1542-1543 yılında Rumili Vilayeti'nin Silistre Sancağı'na bağlı kazalar; Silistre, Akkermân, Kili, Cankermân/Özi, Nevahi-i Yanbolu, Rusî Kasrı, Karınâbâd, Ahyolu, Yanbolu, Aydos, Pravadi, Hırsova, Maçın, Tolcı, İsakcı, Varna ve Tekfûr Gölü idi.¹⁷ Defterin tanzim edildiği zamanda Silistre sancakbeyi Osman Şah Bey'dir. Has geliri ise toplam 400.804 akçedir.¹⁸

Silistre ve Akkermân'ın müşterek bir sancak yazıldığı 1570 yılına ait tahrir defterinde ise Özi, Akkirman Sancağı'nın bir kazası olarak görülmektedir.¹⁹ Özi, 1584 yılından kısa bir süre önce Silistre Sancağı'ndan ayrılmış ve müstakil bir sancak olmuştur. 13 Nisan 1584 tarihli bir hükümde Cankermân (Özi), Akkermân, Bender ve Kili'nin önceden Silistre Sancağı'na bağlı oldukları ve bunların sonradan ayrılarak müstakil hale geldikleri belirtilmektedir. Akkermân Sancağı, zeameti ve akıncısı ile Cankermân yani Özi sancakbeyine bağlı iken Silistre'de olan vezir Cafer Paşa'nın teklifi üzerine Özi'den ayrılarak Bender Sancağı'na ilhak olmuştur.²⁰

Kanuni Sultan Süleyman devrinin başlarında hazırlandığını tahmin

¹³ 29 Ağustos 1604 tarihinde Özi sancakbeyliği ve Özi Kalesi dizdarlık tayinleri Kefe beylerbeyinin arzına binaen yapılmıştır. Bkz. *BOA*, A. RSK d. 1477, s. 17.

¹⁴ Bu defter Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce dizin ve tıpkıbasım olarak yayımlanmış ve birtakım bilgilerden hareketle H. 937/M. 1530 tarihli olduğu kabul edilmiştir. Arşiv kataloğunda ise defterin tarihi H. 926/M. 1520 olarak verilmektedir. Bkz. *370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937/1530) I, Dizin ve Tıpkıbasım*, Yayına Haz. Ahmet Özkılınc, Ali Coşkun-Abdullah Sivridağ-Murat Yüzbaşıoğlu, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 55, Defter-i Hakâni Dizisi VII, Ankara 2001, s. 8.

¹⁵ *BOA*, TT d. 370, s. 379 vd.

¹⁶ *BOA*, TT d. 215, s. 2, 6.

¹⁷ *BOA*, TT d. 215, s. 4-13.

¹⁸ *BOA*, TT d. 215, s. 15.

¹⁹ Temel Öztürk, "Özü", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 34, TDV, İstanbul 2007, s. 133.

²⁰ *BOA*, MD 52, 289/768,769, 291/775.

ettiğimiz bir defterde, Rumeli Vilayeti'ne bağlı sancaklar ve bu sancaklara bağlı şehirler kayıtlıdır. Bu defterdeki bilgilere göre, daha sonra Özi Eyaleti bünyesinde göreceğimiz sancaklar ve bu sancaklara bağlı *nefs* diye ifade edilen şehir/kasabalar veya kazalar şunlardır:

Tablo 1: Özi Eyaleti'ne Bağlanacak Sancakların Kazaları²¹

SANCAĞI	SİLİSTRE ²²	NİĞBOLİ ²³	VİZE ²⁴	ÇİRMEN ²⁵	VIDİN ²⁶
KAZALAR	Akkirman	Rus (Yirgöği)	Vize	Çirmen	Vidin
	Kal'a-i Kili	İvraça	Hayrabolu	Hasköy	Nefs-i Bâne
	Ahyolu	Niğbolu	Burgoz*	Yenice-i Zağra	İsferlik
	Silistre	Lofça	Danişmend-i Eski**	Eyne Bazarı	
	Pravadi	Tırnova	Çorlu	Akçe Kızanlık	
	Varna	Şumnu	Kırk Kilise	Çirpan	
	Hırsova	Ziştova	Ereğli	Rodoscuk	
	Karin Ovası		Silivri		
	Misivri		Terkoz		
	Aydos		İncügez		
Rus Kasrı					

Özi Eyaleti'nin Kurulması

1593 Eğri seferi sırasında yaşanan siyasi olaylar ve Kazakların baskılarının yeni idari tedbirler almayı gerektirdiğinden hareketle, Kuzeybatı Karadeniz kıyılarının *Özi Eyaleti* olarak teşkilatlandırıldığı ileri sürülür.²⁷ Hatta kuruluş tarihinin daha da geriye götürüldüğü ve Kanuni Sultan

²¹ BOA, TS. MA d. 9578, vr. 2/b, 3/a, 5/b. Tarihsiz olan ancak arşiv idaresince 13 C 1008/31 Aralık 1599 olarak tarihlendirilen bu defter üzerinde yaptığımız inceleme sonucunda Kanuni devrinin ilk yıllarına ait olduğu kanaati hâsıl olmuştur. Defterde Rumeli Vilayeti'ne bağlı bütün sancaklar ve kazaları verilmiştir. Daha sonraları kurulacak Özi Eyaleti bünyesinde süreklilik arz edecek ancak defterin tanzim edildiği yıllarda Rumeli Vilayeti'ne bağlı olan sancakları daha sonraki dönemlere ışık tutması bakımından burada vermeyi uygun gördük. M. Tayyib Gökbilgin bu defterin 1526-1528'de yazılmış olabileceğini ileri sürmektedir bkz. M. T. Gökbilgin, *a.g.m.*, s. 249-250.

²² BOA, TS. MA d.9578, vr. 2/b

²³ BOA, TS. MA d.9578, vr. 2/b

²⁴ BOA, TS. MA d.9578, vr. 3/a.

²⁵ BOA, TS. MA d.9578, vr. 3/a.

²⁶ BOA, TS. MA d.9578, vr. 5/b.

* Lüleburgaz

** Babaeski

²⁷ Öztürk, *a.g.m.*, s. 133.

Süleyman devrinin sonlarında veya II. Selim devrinin başında kurulduğu yolunda görüşler de vardır.²⁸ 9 Ağustos 1593 tarihinde Özi'nin yeni teşkil edilen Özi beylerbeyliğinin bir sancağı olduğu yolundaki bir bilgi de maalesef sağlam bir dayanaktan yoksundur.²⁹ Bazı okuma yanlışlıklarından dolayı hatalı değerlendirmeler yapılmıştır. Mesela transkripsiyonu yapılan bir mühimme defterinde; ...*Özi sancakları beğlerine* ifadesi sehven *sancakları beğlerbeğisine* şeklinde okunmuştur.³⁰

3 Haziran 1595 tarihinde sâbık Vize sancakbeyi İbrahim'e, Boğdan Vilayeti tevcih edilirken; Silistre, Niğbolu, Çirmen, Vize ve Kırk Kilise sancaklarındaki mukataalara da *muhasıl* tayin edilmesi,³¹ bu tarihlerde henüz bir eyalet olarak teşkilatlanmadığının kuvvetli bir delili olarak ileri sürülebilir.

Selânikî Tarihi'nde, 1598 Aralık ortaları ile Şubat-Mart 1599 tarihlerinde Silistre'den bir sancak olarak bahsedilmektedir. Bu kaynakta, Silistre Sancağı, *beylerbeyi* rütbeli Ahmed Paşa'nın üzerinde olduğu için *Silistre beylerbeyisi Ahmed Paşa* olarak zikredilmektedir. Buradaki beylerbeyi tabirinden hareketle, Silistre veya Özi Eyaleti'nin teşkil edildiğini de söylemek zordur.³² Çünkü bu yıllarda sancakların beylerbeyi rütbeli paşalara az da olsa tevcih edildiğini biliyoruz. Silistre'nin stratejik öneminden dolayı beylerbeyi rütbeli bir paşaya tevcih edilmesi idari bir tasarruf olmakla birlikte, diğer bilgi ve belgelerle desteklenmediği için bu yıllarda eyalet

²⁸ Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C: 2, 2. Baskı, TTK, Ankara, 2011, s. 1140.

²⁹ M. Murat Öntüğ, *Özü İle İlgili XVII. Yüzyıl Mühimme Hükümleri ve Kalesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 1995, s. 20-21. Bu tezde ifade edilen Özü'nün 9 Ağustos 1593 (10 Zilkade 1001) tarihinde bir beylerbeylik olduğu yolundaki bilgi, 53 numaralı mühimme defterininin 127. sayfası referans gösterilerek verilmiştir. Ancak yaptığımız incelemede bahse konu defterin 127. sayfasında bu tür bir bilgiyi yansıtabilecek herhangi bir hükmün bulunmadığı görülmüştür. Defterin tarihi de Evail-i Cemaziyel-evvel 992-Evahir-i Receb 993 (Mayıs 1584-Temmuz 1585)'tir ve yazarın verdiği tarihle ilgisi yoktur. 10 Zilkade 1001 tarihinin miladî karşılığı ise 9 Ağustos 1593 değil 8 Ağustos 1593'tür. Bu çalışmada Özi'nin sancak olması ile beylerbeylik olması karıştırılmış gibi gözükmektedir.

³⁰ Fatih Çiçek, *69 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s. 169-336)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2011, s. 124. Bu çalışmada defterin 227. sayfasındaki 452 numaralı hükmün tarihini belirleyecek olan Divan-ı Hümayun'un toplantı tarihinin olduğu 220. sayfadaki tarih başlığı *5 C sene elf* okunacağı yerde sehven *20 sene elf* olarak okunmuştur. Metin içinde geçen *Kazak eşkıyası* ifadesi *varan eşkıyası* şeklinde okunmuştur. *Niğbolu ve Silistre ve Akkermân ve Özi sancak beğleri* ifadesi ise *Niğbolu ve Silistre ve Akkermân ve Özi sancakları beğlerbeğisine* diye okunmuştur. İyi niyetle yapılmış bu çalışmalarda sehven veya gözden kaçan bu okuma yanlışlıklarının farkına varılmadan ve tereddüte düşülen hususlarda defterlerin asıllarına bakılıp teyit edilmeden kullanılması halinde ciddi hatalı tespitlerin yapılması kaçınılmazdır.

³¹ BOA, A. NŞT d. 1141, s. 87.

³² Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C: 2, Haz. Mehmet İpşirli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 785, 797.

olduğunu söylemek zordur.

Özi'nin bir eyalet olarak teşkilatlanma fikrinin aslında 16. yüzyılın son yıllarında ciddiyet kazandığı ve gelişen olaylar bağlamında somut adımların atıldığı da bilinmektedir. Satırcı Mehmed Paşa'nın serdarlığı zamanında Silistre Eyaleti'nin teşkil edildiği ve paşa tarafından buranın *arpalık* olarak Kırım hanı Gazi Giray Han'a verildiği ileri sürülür. 1599 yılı yazında vezir-i azam Damad İbrahim Paşa Filibe'ye geldiğinde Gazi Giray Han bir murahhas göndererek, Satırcı Mehmed Paşa'nın Silistre Eyaleti'ni kendisine *arpalık* olarak tevcih ettiğinin teyidini istemiştir. Bu konuda temkinli bir politika izleyen İbrahim Paşa, selefinin hükmünü teyit etmek zorunda kalmış, ancak durumu merkeze bildirerek Satırcı Mehmed Paşa'nın Kırım hanı ile birlikte kaçabileceği endişesini de dile getirmiştir. Bunun üzerine Satırcı'nın idamı için ferman çıkmış ve idam fermanı Yeniçeri Ağası ile gönderilmiştir. Belgrad'da bulunan Satırcı Mehmed Paşa, Gazi Giray Han'ın uyarılarına rağmen Yeniçeri Ağası'nı şehir dışında karşılatarak ziyafet tertip etmiş fakat daha sofraya oturmadan boğularak öldürülmüştür.³³ Bu olay Silistre veya Özi Eyaleti'nin kurulmasını bir müddet geciktirmiş olmalıdır. Kırım hanlarının Batı Karadeniz'deki etkisini azaltmak için buraya bağlı olan sancakların bir kısmı Kefe'ye bir kısmı ise Rumeli Eyaleti'ne bağlı kalmaya devam etmiştir.

Özi Suyu ve buradaki en önemli stratejik noktalardan birisi olan Özi Kalesi; Osmanlı Devleti, Rusya, Lehistan ve Kazaklar için değerli bir yerde idi. Özi havzası sürekli askeri hareketlilik yaşıyor, buraya hâkim olan güç her zaman baskı altında kalıyordu. Bu sebeple çok iyi tahkim edilmesi gerekiyordu. Bu öneminden dolayı, Özi Suyu'nun iki yakasında 1678 yılında toplam 11 kale (Çihirin, Çarkassi, Kaniv, Tırhoviçe, Umani, Kaliniv, Pavolaç, Bila Tsekeva, Pereyeslav, Mohilyev, Kiyev) ve 318 palanka bulunmaktaydı.³⁴ Kalelerin bazılarında Rus ve Kazak baskısı sebebiyle sivil iskân da vardı. Mesela Özi Suyu'nun kenarındaki Pavolaç Kalesi ve kaleye bağlı 31 palankada mecburen ahali de ikamet ediyordu.³⁵ Bu kalelerden Kiyev ve Mohilyev öte yakada, diğer 9 kale ise beri yakada bulunuyordu. Bu yapılanmanın 1681 anlaşmasının temelini teşkil eden bir hazırlık olarak görülebileceği de ileri sürülmektedir. Nitekim bu anlaşmaya göre Özü Suyu sınır kabul edilip beri yakasının Osmanlı toprağı olduğu, öte yakasının Ruslar'a tabi bulunduğu, Kiyev ile ona bağlı 3 palankanın Ruslar'a terk edildiği bilinmektedir.³⁶

29 Ağustos 1604 tarihinde Kefe beylerbeyi Şaban Paşa'nın arzıyla

³³ İsmail Hâmi Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C: 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 193.

³⁴ BOA, TT d. 808, s. 1-9. Bu kalelerin takribi yerleri için bkz EK 2-3, Harita 2-3.

³⁵ BOA, TT d. 808, s. 5.

³⁶ Emecen, *a.g.e.*, s. 250-251.

yevmî 60 akçe ile Tersane kaptanlarından olan Seydi'ye Özi Sancağı'nın tevcih edilmesi ve aynı tarihte yine Kefe beylerbeyinin arzı ile Özi Kalesi'ne yevmî 40 akçe ile Hacı Hüseyin'in dizdar olarak atanması henüz bu tarihlerde müstakil Özi Eyaleti'nin kurulmadığını göstermektedir. 16 Ağustos 1605 tarihli Akkermân Sancağı'na yapılan bir sancakbeyi tevcihi ile ilgili ruûs kaydından, Özi'nin bir sancakbeyi tarafından idare edildiği anlaşılmaktadır. Bu kayda göre, Özi Sancağı salyaneli statüdedir.³⁷ Bu yıllarda Özi Eyaleti'nin merkez sancağının *Silistre* olduğu, dolayısıyla Özi'nin bir sancakbeyinin idaresine verilebileceği ihtimali de zayıftır. Çünkü 19 Şubat 1608 ve 18 Mayıs 1609 tarihlerinde Silistre'den de *livâ* yani sancak olarak bahsedilmektedir. Silistre Sancağı 19 Şubat 1608 tarihinde vezir Hasan Paşa tarafından sâbık Erzurum beylerbeyi Ali Paşa'ya tevcih edilmiştir.³⁸ Silistre Sancağı 18 Mayıs 1609 tarihinde ise eski Tımışvar beylerbeyi olup hâlâ Niğbolu beyi olan Ali Paşa'ya verilmiştir.³⁹ Özi'nin *livâ* olarak kaydedildiği en son bilgilerimiz 1605 yılı ortalarına aittir. Bütün bu bilgiler bir araya getirildiğinde, Özi'nin 1606 yılından sonra kurulmuş olabileceği mevcut bilgi ve belgelere göre daha akla yatkın görülmektedir. Nitekim bu yılın sonlarında, Kasım 1606'da Güzelhisarlı Üveys Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa'ya Aydın muhassıllığıyla ve vezirlikle Özi Eyaleti'nin verildiği ve tereddüt ederek gitmediği yolunda bilgiler de mevcuttur.⁴⁰

Her ne kadar tertip edildiği 1609 yılından önceki bilgilere dayalı olarak hazırlanmış olsa da, Ayn Ali Efendi'nin idari taksimat listesinde de Özi Eyaleti'ne yer verilmemesi bu görüşümüzü destekler mahiyettedir. Nitekim bu eserin matbu neşrinde, bahse konu sancaklar yine Rumeli Eyaleti içerisinde gösterilmişler ancak Silistre Sancağı'na düşülen bir dipnotla sancağın Özi, Kili ve Kılburun sancaklarının yanı sıra 9 sancakla birlikte yeni bir eyalet olduğu vurgulanmıştır.⁴¹

Özi Eyaleti'nin ilk idari teşkilatlanmasında Silistre, Niğbolu, Çirmen, Vize, Kırk Kilise, Bender, Akkermân, Kili ve Kılburun sancaklarının buraya bağlı olduğu ileri sürülmektedir.⁴² Ancak Bender, Kılburun ve Akkermân sancaklarının daha önceden kurulduğu kesin olan Kefe Eyaleti içinde bulunmuş olabileceği de kuvvetli ihtimaldir. Eyaletin paşa sancağı ise başlangıçta muhtemelen *Silistre* olmuştur. Yeni kurulan eyaletin ismi Silistre'nin bu etkin ve merkezi konumu sebebiyle zaman zaman *Silistre*

³⁷ BOA, KK d. 256, s. 13.

³⁸ BOA, A. RSK d. 1481, s. 15.

³⁹ BOA, A. RSK d. 1481, s. 70.

⁴⁰ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Yayına Haz. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, C: 3, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul Nisan 1996, s. 1030.

⁴¹ *Ayn Ali Efendi'nin Kavânîn Risâlesi*, sene 1018, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi No: 4616, s. 12.

⁴² Öztürk, a.g.m., s. 133.

olarak da adlandırılmıştır. Hatta Özi veya Silistre Eyaleti'nin varlığını kesin olarak tespit ettiğimiz elimizdeki ilk beylerbeylik tevcih kaydı da *Mirimirân-ı Silistre* şeklindedir. 2 Kasım 1612 tarihli bu tevcih kaydına göre silahdar ağası olan Mustafa Ağa, *Silistre beylerbeyi* olarak tayin edilmiştir.⁴³ 15 Ağustos 1613 tarihinde ise *Eyalet-i Özi* başlığı altında tevcih yapılmış ve sâbık Karaman beylerbeyi Yahya Paşa, Özi beylerbeyi olmuştur.⁴⁴ Bu durum daha sonraki yıllara ait vesikalara da yansımış 18. yüzyılın ortalarından sonra tutulmaya başlanan bir sancak tevcih defterinde üst idari ünitenin ismi *Eyalet-i Özi Livâ-i Silistre* olarak kaydedilmiş ve Özi'nin merkezinin Silistre olduğu vurgulanmıştır.⁴⁵ Çünkü Özi bir kale, Silistre ise daha donanımlı bir şehir idi.

Özi Eyaleti bünyesinde süreklilik arzeden Silistre, Niğbolu, Çirmen ve Vize sancakları Rumili Eyaleti'nden, Vidin Sancağı Tımışvar Eyaleti'nden, Özi ise Kefe Eyaleti'nden Özi/Silistre Eyaleti'ne aktarılmışlardır.

Özi Eyaleti'nin İdari Taksimatı ve Yönetimi

17. yüzyılın başlarından sonra müstakil bir eyalet olduğu anlaşılan Özi Eyaleti'nin sancak bazındaki idari taksimatı ile ilgili ilk düzenli bilgiler, 1630-1647 yıllarına ait kayıtların işlendiği sancak tevcih defterinde mevcuttur. Bu defterdeki bilgilere göre Özi Eyaleti'nin paşa sancağı Silistre'dir. Eyalete bağlı sancaklar ise Niğbolu, Çirmen, Vidin, Kırk Kilise ve Vize'dir. Bu altı sancak Özi Eyaleti'nin değişmeyen sancaklarıdır. Özi ise önemli bir garnizon niteliğindeki bir kale-şehir olup Özi paşalarının gerektiği zamanlarda oturduğu bir yerdi. Ancak paşaların Silistre'de oturduğu zamanlarda Özi'nin ayrı bir sancak kabul edildiği ve sancakbeyi atamasının yapıldığı da görülmektedir. Başka bir ifade ile eyaleti yöneten paşalar Silistre'de oturduklarında Özi bir sancak, Özi'de oturduklarında ise Silistre bir sancak olarak addediliyordu. Değişen siyasi durum, elden çıkan veya yeni ele geçen yerlerden sonra bu sancak sayısında değişiklikler olduğu da gözlemlenmektedir.

Mesela, 17. yüzyılın sonlarına kadar varlığı görülen Tağan Geçidi Sancağı'na en son 24 Temmuz 1695 tarihli bir tevcih yapılmıştır.⁴⁶ Tağan Geçidi Sancağı'nın 1695'ten sonra idari taksimat ve tevcihat defterlerinde görülmemesinin sebebi 1699 tarihinde yapılan Karlofça Antlaşması ile Özi Suyu üzerinde bulunan Tağan Hiisarı'nın Ruslar tarafından yıkılarak Osmanlılar'a iadesidir.⁴⁷ Kale'nin yıkılması sonucu idari ve askeri bir önemi

⁴³ BOA, A. RSK d. 1484, s. 30.

⁴⁴ BOA, A. RSK d. 1484, s. 68.

⁴⁵ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 34.

⁴⁶ BOA, A. RSK d. 1551, s. 13. Bu sancağın ismini aldığı hisar kaynaklarda Doğan veya Togay Hisarı olarak da zikredilmektedir.

⁴⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C: III, Kısım 1, TTK, Ankara 1983, s. 593.

kalmadığı için sancaklığı da ref edilmiştir.

Sancak tevcih defterlerinden derlenen bilgilere göre, 17-18. yüzyıllarda Özi Eyaleti'nin sancak bazındaki idari taksimatı aşağıda bir tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2: Özi Eyaleti'nin İdari Taksimatı (1630-1792)

Sancağı	1630-1647 ⁴⁸	1695-1718 ⁴⁹	1722-1729 ⁵⁰	1756-1792 ⁵¹
Özi (Paşa sancağı)	X	X	X	X
Silistre (Paşa sancağı)	X	X	X	X
Niğbolu	X	X	X	X
Çirmen	X	X	X	X
Vidin	X	X	-	-
Kırk Kilise	X	X	X	X
Vize	X	X	X	X
Tağan Geçidi	-	X	-	-
Hotin	-	-	-	X

1699 Karlofça Antlaşması sonucunda Kamanıçe'nin terkedilmesiyle birlikte Doğu Avrupa'da Osmanlılar'ın en önemli dayanak noktası Hotin olmuştur. Bu sebeple 1711'den sonra Bağdan voyvodalığından alınmış ve doğrudan Osmanlı idaresine sokularak önce bir nahiye, sonra da sancak statüsü verilmiştir. Hotin'in bir sancak haline getirilmesinden bir müddet sonra Özi Eyaleti'ne bağlandığı görülür. Hotin'in Boğdan'dan ayrılarak bir sancak yapıp Özi Eyaleti'ne bağlanmasının temel amacı, Rusya'nın Kara Boğdan topraklarına yönelik izlediği politika sonucunda Hotin'in tahribata maruz kalmasıdır. Hotin Sancağı'nın kurulup Özi Eyaleti'ne bağlanması bu tahribatı önlemeye yönelik bir tedbir olarak düşünülmüştür. Hotin, Rus hâkimiyeti altında kaldığı 1713, 1739 ve 1769-1774 yılları arasındaki süreler haricinde Özi Eyaleti bünyesinde bulunmuştur.⁵²

18. yüzyılın ilk çeyreğine doğru eyalet ve sancak yöneticilerinin sefer ve asayiş görevleri ile ilgili yaptıkları masraflara karşılık kendilerine savaş zamanlarında *imdâd-ı seferiyye*, huzur zamanlarında ise *imdâd-ı hazeriyye*

⁴⁸ BOA, A. RSK d. 1512, s. 41-44; KK d. 266, s. 44-46.

⁴⁹ BOA, A. RSK d. 1551, s. 11-13; A. RSK d. 1560, s. 37-40; A. RSK d. 1564, s. 30, 46; A. NŞT d. 1355, s. 5-6; A. RSK d. 1568, s. 11-12. Vidin Sancağı'nın *nezaret* olduğu kaydedilmiştir.

⁵⁰ BOA, KK d. Mükerrer 523, s. 12-13.

⁵¹ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 34-41.

⁵² Dariusz Kolodziejczyk, "Hotin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 18, İstanbul, 1998, s. 254; Ömer Bıyık, Osmanlı-Rus Hududunda Bir Kale: XVIII. Yüzyılda Hotin", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX / 2, 2014, s. 493.

adı altında bir miktar para verilmesi kararlaştırılmıştır.⁵³ İmdâd-ı seferiyye vergisi savaş zamanlarında alınması gereken bir vergi iken 1717-1718 yıllarında yapılan bir düzenleme ile her yıl halktan alınmaya başlanmıştır. Bu vergiler kazalara toplu halde tarh ediliyor ve daha sonra avarız hanesi hesabıyla iki veya üç taksitte tahsil ediliyordu.⁵⁴

1724 yılında Özi Eyaleti'ne bağlı sancaklardan toplanan *imdad-ı hazeriyye* ve *imdad-ı seferiyye* vergisinin dokümanı eyaletin sancak ve kaza bazındaki taksimatını da en gerçekçi şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Özi Eyaleti'ne Bağlı Sancak ve Kazalar'dan Toplanan İmdad-ı Hazeriyye (1724-1742)⁵⁵

SANCAĞI	KAZASI	Hazeriyye (guruş)
SİLİSTRE	Silistre	900
	Tekfûr Gölü	1.000
	Yeni Bazar	900
	Ahyolu	900
	Karadeniz Gavsî	40
	Aydos ⁵⁶	900
	Cardak	1.500
	Emür Fakı	150
	İslimiyye	220
	Pravadi	1.500
	Kozlıca	150
	Rus Kasrı	500
	Babadağı	1.200
	Balçık	550
	Menfaliyye (Mengaliyye)	700
	Hacıoğlu Bazarı	1.000
	Yanbolu	220
	Tolcu	100
	İsakcı	120
	Hırsova	1.100
Misuri	200	
Nevahi-i Yanbolu	150	
Karinâbâd	920	
İbrail	1.000	

⁵³ Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Toplum Yaşantısı*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1985, s. 185.

⁵⁴ Ahmet Tabakoğlu, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul 1985, s. 266-269.

⁵⁵ *BOA*, TS. MA e. 332/2.

⁵⁶ Aydos kazasının 150 guruş imdâd-ı hazeriyye vermesi üzere yazılmasına. 7 Nisan 1723/Evail B 1135.

	Bender	200
	Maçın	250
	Akkermân	600
	Kili	900
	İsmail	200
	Özi	200
	Varna	600
	Tatar Pınarı	50
	Yanık Hisarı	50
	YEKÛN	21.250
NİĞBOLİ ⁵⁷	Niğbolu	400
	İvraça	50
	Hotalic nâm-ı diğer Selvi	200
	Tırnova	1.000
	Rahova	40
	Ziştovi	300
	Lofça	600
	İzladi	50
	Ruscuk	900
	Şumnu	1.000
	Ala Kilisa/Osman Bazarı	250
	Hezargrad	1.200
	Eski Cum'a	300
	Etrebolu	50
	Plevne	200
Yergöğü	300	
	YEKÛN	6.840
KIRK KİLİSE ⁵⁸	Kırk Kilise	100
ÇİRMEN ⁵⁹	Çirmen	200
	Akça Kızanlık	150
	Cisr Mustafa Paşa	150
	Zağra-i Cedîd	40
	Uzunca Âbâd Hasköy	100
	Rodoscuk nâm-ı diğer Tekfur Dağı	400
	Eynecik	200
		YEKÛN
	Vize	200
	Saray-ı Vize	10
	Havass-ı Mahmud Paşa	50

⁵⁷ Beray-ı vali-i Özi. Bu sancak hem Özi valisine hem de Vidin muhafızına imdad vergisi ödemektedir.

⁵⁸ Beray-ı mutasarrıf-ı eyalet-i Özi.

⁵⁹ Beray-ı mutasarrıf-ı eyalet-i Özi. Bu sancak hem Özi muhafızına hem sancak beyine imdad vergisi verir.

VİZE ⁶⁰	Hayrabolu	100
	Hatunili	50
	Pınar Hisarı	50
	Çorlu	150
	Baba-yı Atik	40
	Bergos	40
	YEKÛN	690
TOPLAM	İMDAD-I HAZERİYYE <i>Eyalet-i Özi beray-ı Vali</i>	30.120
	İMDAD-I SEFERİYYE <i>Eyalet-i mezbûrenin seferiyyesi</i> <i>hazeriyyesinin iki katıdır.</i>	60.240

Özi Kalesi stratejik önemi sebebiyle çoğu zaman Osmanlılar ve Ruslar'ın çatışma alanı içerisinde kalmıştır. 1737 yılında Rusların eline geçmişse de 1739 yılında yeniden Osmanlılar'a teslim edilmiştir.⁶¹

Rusların 1768 yılında başlattıkları ve 1774 yılına kadar büyük ilerleme kaydettikleri Kuzey Karadeniz harekâtında, stratejik önemi sebebiyle Özi Kalesi de bölgedeki diğer kaleler ile birlikte ciddi bir baskı altında kalmıştır. 1769 yılı baharında (Hicri 1182 yılı sonlarında) Rus muhasarası altındaki kalelere yardım maksadıyla sefere çıkılmış ve bu kalelere muhafaza maksadıyla asker takviyesi yapılmıştır. Özi'ye yapılan takviye 16.150 piyade ve 2.200 birçok paşanın kapu halkından olmak üzere toplam 18.350 neferdir.

Özi Kalesi'ne 1769 yılı baharında yapılan asker takviyesinin ayrıntıları şöyledir:

Tablo 4: Özi Kalesi'nin Muhafazası İçin Yapılan Asker Takviyesi(1769)⁶²

Asker takviyesinin kaynağı	Kapu halkı (nefer)	Piyadegân (nefer)
Filiba ve Tatarbazarı'ndan mîrî leventler	-	1.000
Üsküb, Köstendil ve sair mahallerden mîrî leventler	-	1.000
Yeniçeri Ortası 5 adet	-	1.000
Cebeci ortası 2 adet	-	3.000
Topçu ortası 1 adet	-	150
Ara Toplam	-	6.150
İskenderiyye mutasarrıfı Mehmed Paşa marifetiyle	500	2.000
Prizrin mutasarrıfı Ali Paşa marifetiyle	200	1.000
Eski Üsküb mutasarrıfı Mahmud Paşa ve beyi	200	1.000

⁶⁰ Bu sancak hem Özi muhafızına ve hem sancak mutasarrıfına imdad vergisi verir.

⁶¹ 1737 yılında Özi'nin elden çıkması hakkında bkz. Mustafa Güler, "1737 Osmanlı-Rus Savaşında Özi'nin Elden Çıkması", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIII/1, Temmuz 2008, s. 137-156.

⁶² BOA, TS. MA d. 801, s. 1.

Mahmud Bey marifetiyle		
Eski Prizrin mutasarrıfı Ferhad Paşa-zâde İsmail Paşa marifetiyle	200	1.000
Eski Avlonya ve Delvine mutasarrıfı Yanyalı Mehmed Paşa marifetiyle	250	1.000
Ara Toplam	1.350	12.150
Eski Aksaray mutasarrıfı Feraşeli Mustafa Paşa'nın kardeşi Osman Bey marifetiyle	200	1.000
Eski İlbasan mutasarrıfı Ahmed Paşa marifetiyle	200	1.000
Üsküb mutasarrıfı Ali Paşa marifetiyle	250	1.000
Eski Klis mutasarrıfı Taşlıcalı Mehmed Paşa marifetiyle	200	1.000
TOPLAM	2.200	16.150

Özi Kalesi 1789 yılında Ruslar tarafından ele geçirilmiş,⁶³ İngilizlerin tepkisine rağmen 1792 Yaş Anlaşması'yla resmen Ruslara bırakılmıştır.⁶⁴ Bu tarihten sonra eyaletin ismi artık *Silistre* olarak anılmıştır. Nitekim 20 Temmuz 1792 tarihinde vezir Arslan Paşa'ya *Silistre Eyaleti* adıyla tevcih edilmiştir.⁶⁵ Bu yıldan sonra Özi isminin eyaletle ilgisi kalmamıştır. 1877-1878 Rus harbinde Silistre de Ruslar'a teslim olunca ardından yapılan Ayestafanos Antlaşması'yla Bulgaristan Devleti'ne devredilmiş,⁶⁶ Özi ve Silistre'de Osmanlı hâkimiyet süreci son bulmuştur.

Daha sonraki süreçte Silistre Eyaleti'nin merkezi Rusçuk olmuştur.⁶⁷

Özi Eyaleti'nin sınırları bugünkü Ukrayna (Odessa, Mikolayiv), Bulgaristan (Kuzey kısmı), Romanya (Dobruca) ve Türkiye (Trakya'nın bir kısmı) topraklarından bir kısmını içerisine almaktaydı.

Eyaletin Yönetimi

Özi Eyaleti'ni tasarruf eden paşalar zaman zaman Özi Kalesi'nde çoğu zaman da Silistre'de oturmuşlardır. Özi Kalesi'nin muhafazasının önem arz ettiği olağanüstü zamanlarda eyaletin tevcih edildiği paşalardan Özi Kalesi'nde *kıyam eylemeleri* yani dirençli bir şekilde muhafazada kalmaları isteniyordu. Özellikle 18. yüzyılın ortalarından Özi'nin elden çıkmasına kadarki süreç içerisinde bölgede askeri ve siyasi hareketliliğin olmadığı zamanlarda Özi Eyaleti tevcih edilen paşalar Silistre şehrinde oturuyorlardı. Stratejik önemine binaen Özi'nin ayrıca bir paşa tarafından muhafazası

⁶³ Özi'nin kaybı tarihi kaynaklarda 17 Aralık 1788 veya Ocak 1789 olarak verilmektedir. Bkz. Heyet, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, Metin ve ilaveler: Midhat Sertoğlu, C: V, Güven Yayınevi, İstanbul 1971, s. 2656.

⁶⁴ Öztürk, *a.g.m.*, s. 134.

⁶⁵ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 35.

⁶⁶ Kiel, *a.g.m.*, s. 205.

⁶⁷ Danişmend, *a.g.e.*, C: 4, s. 74.

gerekirse Özi valisi Silistre'de oturuyor, Özi'de ise bir başka paşa muhafaza hizmetinde bulunabiliyordu. Mesela, 1772 yılı Şubat ayı sonlarında Özi valisi olan vezir Dağıstanî Ali Paşa Silistre'de bulunurken⁶⁸ Özi Kalesi'nin muhafazası 30 Mart 1772 tarihinde Tuna nehri ince donanmasının başbuğluğu ile beraber sâbık Tersane kethüdası Elhac Hasan Paşa'ya verilmiştir.⁶⁹

Özi Eyaleti'ni yöneten paşaların Silistre veya başka bir yerde bulunmaları halinde, Özi Sancağı'nın paşa sancağı olma durumu ortadan kalktığı için buraya bir sancakbeyi tayini de yapılabilirdi. Mesela 9-18 Temmuz (Evasıt-ı Cemaziyel-ahir 1091) tarihinde Özi bir sancak olarak addedilmiş ve bu tarihte yazılan bir hüküm, *Özi sancağı beyine* hitaben yazılmıştır.⁷⁰

Özi veya Silistre Eyaleti'nin paşaları ve eyalete bağlı sancakların bey veya paşa rütbeli mutasarrıfları çoğu zaman başka bir yerde muhafaza hizmetinde bulunuyorlar veya sancakları *arpalık* suretiyle uhdelere alabiliyorlardı. Devletin genel idari uygulamaları bağlamında değerlendirilebilecek bu hususa Özi Eyaleti'nde de sıkça rastlanıyordu. Yani sancakları tasarruf edecekler bizatihi göreve gelmeyince yerlerine birer *mütesellim* tayini yapıyorlar ve kendilerinin tasarrufları altında bulunan ancak fiilen bulunmadıkları sancakları onların idaresine bırakıyorlardı. Mesela 1657 yılı Temmuz sonlarında Özi Sancağı bir mütesellim tarafından *zabt ve muhafaza* edilmektedir.⁷¹ Haziran-Ağustos 1718 tarihlerinde Silistre sancağının fiilen bir mütesellimin elinde bulunduğu dair bilgilere sahibiz.⁷² 9 Şubat 1743 tarihinde Sayda Eyaleti'nden Özi'ye atanan vezir Yakub Paşa'nın Özi'ye gelip görevine başlayıncaya kadar eyaleti bir mütesellim eliyle yönettiğini biliyoruz. Yakub Paşa tarafından tayin edilecek bir mütesellimin onun adına eyaleti zabt ve vergileri toplayacağı, Özi Eyaleti'ndeki bütün kadırlara yazılan bir hükümle bildirilmişti.⁷³

Beylerbeyi veya valinin paşa sancağında bulunmaması halinde kethüdarları da onların adına vergi tahsilinde bulunabiliyorlardı. 1618 yılında Özi beylerbeyliği görevinde olan Mehmed Paşa aynı zamanda arpalık suretiyle Silistre Sancağı'nı da uhdesinde bulundurmıştır. Ancak yeniden bina olunan Özi Kalesi'ndeki çalışmalara nezaret ve o tarafları muhafaza etmek için burada kışlamış, arpalık suretiyle tasarruf ettiği Silistre Sancağı'nın *zabtu çün ve vaki'olan a'sâr û rüsum ve sair 'aid olan bâ'd-ı hevâyı cem' û tahsîl için* kethüdası Dergâh-ı Mualla çavuşlarından Mehmed'i tayin etmiştir. Bu durum merkez nezdinde uygun bulunmuş ve Özi

⁶⁸ BOA, A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.

⁶⁹ BOA, A. RSK d. 1601, s. 41.

⁷⁰ BOA, MD 97, 39/178.

⁷¹ BOA, MD 92, 26/130.

⁷² BOA, MD 128, 15/65, 40/177.

⁷³ BOA, MD 149, 118/407.

beylerbeyi Mehmed Paşa'nın kethüdası Mehmed'e bu konuda yardımcı olmaları için Silistre Sancağı'ndaki kadılara 7 Nisan 1618 tarihli bir hüküm gönderilmiştir.⁷⁴ Daha Özi Eyaleti kurulmadan önce Özi sancakbeylerinin yerlerini *ka'im-makam* denilen kişilere devrettiklerine de rastlanmaktadır. Özi sancakbeyi Süleyman Bey'in ka'im-makamı olan Ahmed Bey, Özi savunmasında iken bu görevi kendisinden alınmış ve yerine İlbasan beyi Bali Bey adlı birisi atanmıştır. Bu beyin görevi sancakbeyinin burada bulunmadığı zamanda bir anlamda ona vekâlet etmektir. Bu durumdan hoşnut olmayan halkın Ahmed Bey'den razı ve şükran üzere olduklarını merkeze arz etmesi üzerine 25 Mayıs 1594 tarihinde Ahmed Kethüda'ya hitaben yazılan bir hükümle, yeniden Özi sancakbeyi Süleyman Bey'in ka'im-makamı ve onun adına Özi'yi zabt ve muhafaza etmesi kararlaştırılmıştır.⁷⁵

Özi Eyaleti'ne yapılan bazı tayinler başka bir yerin muhafazası şartına bağlanabiliyordu. 18. yüzyılın ortalarından sonra özellikle Doğu Avrupa'da yaşanan siyasi hareketlilik sebebiyle kendilerine eyalet tevcih edilen paşalar eyalet bölgelerinden uzak yerlerdeki cephelerde muhafaza hizmetinde bulunuyorlardı.

Mesela Eylül 1620'de İskender Paşa'ya Boğdan serdarlığı ile birlikte Özi Eyaleti tevcih edilmiştir.⁷⁶ 1679-1680 yıllarında Özi Eyaleti'ni elinde bulundurduğunu bildiğimiz Hüseyin Paşa, Bender muhafazasına tayin olmuş ancak Özi Sancağı uhdesinde kalmıştır.⁷⁷ Dizveren Hüseyin Paşa 1689 yılında Özi valisidir ancak Vidin muhafazasında bulunmaktadır.⁷⁸ Dizveren Sarı Hüseyin Paşa 1691 yılında ise Özi valiliği uhdesinde olmak kaydıyla Varat taraflarının muhafazasına memurdur ve Tımışvar tarafına başbuğ tayin olmuştur.⁷⁹ 21 Kasım 1722 tarihinde Özi valisi olan Mustafa Paşa'ya Hotin muhafazası şartı ile Özi Eyaleti verilmiştir.⁸⁰ Özi Eyaleti, Azak Kalesi'nin muhafazası şartıyla 29 Mayıs 1726 tarihinde Kara Mustafa Paşa'ya tevcih edilmiştir.⁸¹ Haziran 1748'te Özi valisi olan Hekimzâde Ali Paşa, Bender muhafızlığı ile bu göreve getirilmiştir.⁸² Kasım 1755'te Özi Eyaleti verilen Hali Paşa da Hotin muhafazası şartıyla bu göreve atanmıştır.⁸³ Muhsinzâde Mehmed Paşa, 5 Ekim 1756 tarihinde, muhtemelen 4. kez atandığı Özi valiliğini Babadağı'nda kıtlamak üzere almıştır.⁸⁴ 27 Ekim 1778 tarihinde

⁷⁴ BOA, MD 82, hüküm no: 298.

⁷⁵ BOA, MD 72, hüküm no: 838.

⁷⁶ Danişmend, *a.g.e.*, C: 3, s. 278.

⁷⁷ BOA, MD 97, hüküm no: 73, 150, 181.

⁷⁸ BOA, MD 98, 115/377, 454/b.

⁷⁹ BOA, MD 101, hüküm: 181, 287, 354; M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 3, s. 782.

⁸⁰ BOA, KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a.

⁸¹ BOA, KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a.

⁸² M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 1, s. 242.

⁸³ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 2, s. 583.

⁸⁴ BOA, A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.

Özi Eyaleti tevcih edilen vezir Seyyid Mehmed Paşa, kendisine Özi Eyaleti tevcih edildiği sırada İbrail muhafazasındadır ve eyaletin kendisinden alındığı 3 Ekim 1780 tarihine kadar burada muhafaza hizmetinde kalmıştır.⁸⁵ Seyyid Mehmed Paşa Özi Eyaleti valisi sıfatıyla İbrail muhafazasında iken, Özi Kalesi muhafazasında ise Priştineli İsmail Paşa bulunmaktadır.⁸⁶

Özi Eyaleti valileri çoğu kere eyalete bağlı Silistre ve Niğbolu sancaklarını da uhdesinde bulundurmışlardır. Mesela, 1618 yılında Özi beylerbeyi olan Mehmed Paşa aynı zamanda Silistre Sancağı'nı da arpalık olarak uhdesinde bulundurmaktadır.⁸⁷ Tarih yazılmamakla birlikte, 1630'lu yıllarda olduğunu bildiğimiz kayıtlara göre Özi valisi olan Abaza Mehmed Paşa, Silistre ve Niğbolu sancaklarını da arpalık suretiyle uhdesinde bulundurmaktadır.⁸⁸

24 Eylül 1634 tarihinde sâbık Trabzon beylerbeyi Mehmed Paşa'ya Özi Eyaleti ile birlikte vezir Murtaza Paşa'nın arzıyla 500 adamı ile Akkermân'da muhafaza olmak şartıyla Akkermân ve Kili sancakları da arpalık olarak verilmiştir.⁸⁹

Özi Eyaleti'ne atanan paşalardan Esir Mustafa Paşa (27 Şubat 1640),⁹⁰ Mustafa Paşa (12 Temmuz 1643),⁹¹ Yusuf Paşa (4 Haziran 1644)⁹²'ya Silistre ve Niğbolu sancakları da ilhaken tevcih edilmiştir. 6 Ağustos 1645 tarihinde Özi Eyaleti tevcih edilen vezir Siyavuş Paşa'ya Silistre sancağı da tevcih edilmişti. Siyavuş Paşa'nın 1646 yılında ikinci Özi valiliği sırasında Maraş eyaleti de arpalık olarak ilaveten kendisine tevcih edilmiştir.⁹³ 29 Mayıs 1726 tarihinde Özi valisi olan Kara Mustafa Paşa'ya Hotin muhafızlığı ile birlikte Eğriboz ve Karlılı sancakları da ilhaken verilmiştir.⁹⁴

Başlangıçta Özi Sancağı'na daha sonra ise Özi Eyaleti'ne yapılan sancakbeyi ve paşa tayinlerinde yer yer tersane kökenli gemici reislerin bulunduğu görülür. Bunun sebebi Özi'nin Karadeniz ve Tuna bağlantılı faaliyetlerde önemli bir stratejik noktada bulunmasıdır. Bunun yanı sıra Karadeniz sahillerinde bulunduğu tespit edilen 44 gemi inşa tezgâhından birisi de Özi de idi. Özi'deki gemi inşa tezgâhında 1703 yılında 4 fırkate inşa

⁸⁵ BOA, A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.

⁸⁶ BOA, A. RSK d. 1601, s. 44.

⁸⁷ BOA, Mühimme 82, hüküm no: 298.

⁸⁸ BOA, KK d. 266, s. 44, C. DH. No: 6095, s. 31.

⁸⁹ BOA, KK d. 266, s. 44.

⁹⁰ BOA, KK d. 266, s. 44.

⁹¹ BOA, A.RSK d. 1512, s. 41.

⁹² BOA, A.RSK d. 1512, s. 41.

⁹³ BOA, A.RSK d. 1512, s. 41.

⁹⁴ BOA, C. AS., Dosya No: 886, Gömlek No: 38054.

edilmişti.⁹⁵ Özi Boğazı'nda ve nehrinde genellikle *şayka* denilen 3 toplu savaş gemileri vardı. Bunların dışında ikişer demiri ve kürekleri bulunan, güvertesiz ve altı düz, özellikle derelerde kullanılan *tonbaz* denilen kayık diye tabir edebileceğimiz bir deniz taşıtı da burada bulunuyordu. 1688 yılı sonlarında Kaptan Paşa'ya gönderilen bir hükümlerle 5 tonbaz yaptırıp Özi Kalesi'ne yollaması emredilmişti.⁹⁶ Bu özelliğinden dolayı Özi'deki donanmanın sevk ve idaresinden sorumlu *Özi Kapudanı* denilen bir kaptan görev yapıyordu. Özi Kaptanlığı'na yapılan tayinler hakkında da malumata sahibiz. Özi Kaptanlığı 1593 Ekim sonlarında Tersane-i Amire reislerinden 38 akçe yevmiyeli Abdulcebbar oğlu Kurd'a verilmiştir.⁹⁷ 1628 yılı Temmuz'unda Kılburun sancakbeyi Salih Bey aynı zamanda Özi Kaptanı olarak da görev yapıyordu.⁹⁸

Özi/Silistre Paşaları İle İlgili Sistematik Değerlendirmeler

1606 yılından sonra kurulduğunu düşündüğümüz Özi/Silistre Eyaleti'ni, Özi'nin resmen elden çıktığı 1792 yılına kadar 112 paşanın yönettiğini tespit edebildik. Çok kısa süreli de olsa bazı yıllardaki atama kayıtlarına ulaşamadığımızı düşünüyoruz. Bu sebeple bu sayının birkaç tane daha fazla olma ihtimali vardır. Ancak genel bir değerlendirmede bulunabilmek için nitelikli oranda tespit yaptığımızı söylemek mümkündür.⁹⁹

Eyaleti Yöneten Paşaların Rütbeleri

Tespit ettiğimiz 112 paşadan 27'si mirimirân, 85 tanesi ise vezir rütbelidir. Eyaletin 17. yüzyıldan sonra kurulmuş olması vezir rütbeli paşa sayısının yüksek olması sonucunu doğurmuştur. Bunun temel sebebi Kanuni döneminin ortalarından sonra başlayan ve 17. yüzyılın ortalarında iyice yerleşen vezir rütbeli paşalara eyalet tevcihi uygulamasıdır. Eyaleti yöneten paşalar, vezir rütbeli olmaları durumunda *vali* olarak anılmışlardır.¹⁰⁰ İstisnai birkaç tevcihi hariç tutarsak, 17. yüzyılın ortalarından sonra ağırlıklı olarak Özi Eyaleti'nin vezir rütbeli paşalara tevcih edildiğini söylemek mümkündür.

Eyalet 1617 yılına kadar *mirimirân* rütbeli paşalar tarafından tasarruf edilmiştir. 1617 yılında Özi Eyaleti tevcih edilen İskender Paşa, Tiryaki Hasan Paşa'nın kethüdası olup Özi'den önce görev yaptığı Bosna'da

⁹⁵ İdris Bostan, *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire*, TTK, Ankara 1992, s. 26.

⁹⁶ Bostan, *a.g.e.*, s. 88, 92.

⁹⁷ *BOA*, A. NŞT d. 1141, s. 11.

⁹⁸ *BOA*, MD 83, hüküm no: 125.

⁹⁹ Bu kısımda yapacağımız değerlendirmeler EK 4'te verdiğimiz Özi Eyaleti Paşaları listesindeki bilgilerden derlenmiştir. Verilecek bilgilerin referansları için tabloya müracaat edilebilir.

¹⁰⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Orhan Kılıç, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin İdari Taksimatı-Eyalet ve Sancak Tevcihati*, Elazığ 1997, s. 17 vd.

eşkıyanın kökünü kurduğu için vezirlik payesi almış ve vezaretle Özi valisi olmuştur. Özi Eyaleti, İskender Paşa'nın 1620 yılındaki ikinci valiliğinden sonra 1629-1639 (H. 1039) yılları arasında mirimirân rütbeli paşalar tarafından yönetilmiştir. 1629-1630'da Budin valisi vezir Murtaza Paşa Özi valisi olmuştur. Murtaza Paşa'dan sonra 1632 yılında Özi Eyaleti verilen Abaza Mehmed Paşa mirimirânlıktan vezirliğe yükselerek bu göreve gelmiştir. Bu tarihten sonra eyaletin yönetiminde vezir rütbeli paşaların ağırlığı daha da artmıştır. 1633 Temmuz'undan 1717 Eylül'üne kadar eyaleti yöneten 46 paşanın 14'ü mirimirân, 32'si ise vezir rütbelidir.

1717-1792 yılları arasında görev yapan 51 paşanın tamamı ise vezir rütbelidirler. Bunlardan 1727-1728 (H. 1140) yılında Özi valisi olarak atanan Genç Ali Paşa en son Kefe'de beylerbeyi rütbesi ile bulunmuş, Özi'ye vezirlik verilerek atanmıştır. 22 Ağustos 1784 tarihinde Özi Eyaleti tevcih edilen Ebu Bekir Paşa da beylerbeyi rütbesi ile görev yaptığı Sivas'tan vezaretle Özi valiliğine atanmıştır. Yani 1717 yılından itibaren Özi'ye atanan bütün paşalar vezir rütbeli olarak eyaleti yönetmişlerdir.

Eyaleti Birden Fazla Yöneten Paşalar

Eyaleti yöneten 112 paşadan 16 tanesi farklı zamanlarda birden fazla Özi Eyaleti'ne atanmışlardır. Bu 16 paşadan 2 tanesi 4, 6 tanesi 3, 8 tanesi ise 2 kez farklı zamanlarda Özi Eyaleti'ni tasarruf etmişlerdir.

Bunlardan vezir Siyavuş Paşa 6 Ağustos 1645, 19 Aralık 1645, 21 Ağustos 1651 ve Aralık 1652 tarihlerinde olmak üzere toplam 4 kez Özi valiliğine atanmıştır. İlk kez 1741 yılında Bosna valiliğinden Özi Eyaleti'ne atanan vezir Muhsinzâde Mehmed Paşa da 1741, 10 Eylül 1744, 1749 ve 5 Ekim 1756 tarihlerinde dört kez Özi Eyaleti'ne atanmıştır.

Bunların dışında İbrahim Paşa, Yusuf Paşa, Sarı Hüseyin Paşa, Seyyid Silahdar Mehmed Paşa, Hafız Köprülüzâde Ahmed Paşa ve Dağıstanî Ali Paşa 3'er kez; Yahya Paşa, İskender Paşa, Mostarî Mustafa Paşa, Koca Halil Paşa, Fazıl Mustafa Paşa, Genç Ali Paşa, Mehmed Paşa ve Esseyyid Hasan Paşa farklı zamanlarda 2 kez Özi/Silistre Eyaleti'ne atanmışlardır.

Görev Süreleri

Özi Eyaleti'ni tasarruf eden paşaların görev süreleri devletin genel idari uygulamaları çerçevesinde 1 yıllık sürelerle gerçekleştirilmiştir. Bir yıllık sürenin sonunda görevin devamına karar verilirse *ibka* suretiyle bu süre 1 yıl daha uzatılabiliyordu. Devletin bütün eyaletleri ve diğer idari ve askeri görevleri için de geçerli olan bu rutin uygulamanın zaman zaman dışına çıktığı ve özellikle Özi'nin aynı zamanda serhat eyaletlerinden birisi olması sebebiyle bu sürelerin bazen çok kısaldığı bazen de 10 yılı aştığı görülmüştür.

Özi Eyaleti 1608-1792 yıllarında yani yaklaşık 185 yılda 139 kez tevcih edilmiştir. İki tevcih arasındaki ortalama geçen süre en kaba hesapla 1,33 yıldır. Atama kayıtları tek tek incelendiğinde görev sürelerinin yarıdan fazlasının 1 yıl olduğu görülecektir. Çok kısa süren beylerbeylik veya valiliklerle ilgili şu örnekler verilebilir:

Mesela 15 Ağustos 1613 tarihinde Özi beylerbeyi olarak atanan Yahya Paşa bu görevi yaklaşık 13 ay yaptıktan sonra Kazak eşkıyası ile mücadelesinde başarılı bulunmayarak ihmali olduğu gerekçesiyle görevden alınmış yerine 6 Eylül 1614 tarihinde Eğri beylerbeyliğinden mazul İbrahim Paşa atanmıştır. İbrahim Paşa daha görev yerine gidmeden 19 Eylül 1614 tarihinde Yahya Paşa tekrar Özi beylerbeyliğine atanmış ve böylelikle İbrahim Paşa'nın Özi beylerbeyliği sadece kâğıt üzerindeki 13 günlük bir süre ile sınırlı kalmıştır. Yahya Paşa'nın bu ikinci Özi beylerbeyliği de çok kısa sürmüş 19 Eylül 1614 tarihinde atandığı Özi beylerbeyliğini 22 Ekim 1614 tarihinde Özi Eyaleti'ne atanıp da göreve başlayamayan İbrahim Bey'e yeniden bırakmıştır.¹⁰¹

İbrahim Paşa'dan 28 Ağustos 1616 tarihinde görevi devralan Macaroğlu Ali Paşa'nın görev süresi de 10 gün sürmüş ve Özi Eyaleti 7 Eylül 1616 tarihinde üçüncü kez İbrahim Paşa'ya tevcih edilmiştir.¹⁰²

Sâbık Erzurum Eyaleti valisi Ahmed Paşa'nın Özi'deki görev süresi ise 13 Kasım 1614'te başlamış, o da İbrahim Paşa gibi muhtemelen göreve başlayamadan 11 gün sonra 24 Kasım 1644 tarihinde eski görevine iade edilmiştir.¹⁰³

21 Kasım 1645 tarihinde Özi valiliğine tayin edilen vezir Musa Paşa'nın kâğıt üzerindeki görev süresi sadece 4 gün sürmüş ve yerine 25 Kasım 1645 tarihinde Yusuf Paşa atanmıştır. Yusuf Paşa'nın görev süresi ise 2 gün olmuş yerine atanan Budak Paşa da yine 2 günlük fiiliyata geçmeyen Özi beylerbeyliği yapmıştır.¹⁰⁴

Çok kısa süreli Özi valiliklerinden birisi de vezir Mehmed Paşa'nın ikinci Özi valiliğidir. Mehmed Paşa 10 Mayıs 1762 tarihinde başladığı görevi 22 Mayıs 1762 tarihinde, yani 12 gün sonra bırakmıştır.¹⁰⁵ Bu olağan dışı kısa süreli atamaların haricinde birkaç aylık atamalara da rastlanmaktadır.¹⁰⁶

Eyaleti bir dönemde en uzun süre yöneten paşanın Çetrefil-zâde Hacı Yusuf Paşa olduğu anlaşılmaktadır. Arşiv kaynakları Yusuf Paşa'nın beylerbeyi rütbesi ile başladığı Özi Eyaleti görevine vezaret ile devam ettiğini göstermektedir. Yusuf Paşa'nın Özi'yi tasarruf etmesine dair ilk

¹⁰¹ BOA, A. RSK d. 1484, s. 68, 86, 110.

¹⁰² BOA, A. RSK d.1486, s. 1, 5.

¹⁰³ BOA, A. RSK d. 1512, s. 41.

¹⁰⁴ BOA, A. RSK d. 1512, s. 41; A. RSK d. 1516, s. 32; A. RSK d. 1517, s. 53, 54.

¹⁰⁵ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 34.

¹⁰⁶ Paşaların görev süreleri hakkında geniş bilgi için ekteki tabloya bakınız.

bilgilerimiz 12 Nisan 1699 tarihine kadar gitmektedir.¹⁰⁷ Yusuf Paşa bu görevi muhtemelen 1711 yılı başlarına kadar devam ettirmiştir. Çünkü 2 Ekim 1710 tarihinde halen görevde olduğunu tespit edebiliyoruz.¹⁰⁸ Kendisinden sonra Özi valisi olan Kara Mehmed Paşa'nın Özi valiliği ile ilgili ilk bilgilerimiz ise 20 Ağustos 1711 tarihinde başlamaktadır.¹⁰⁹ Bu durumda Hacı Yusuf Paşa'nın Özi Eyaleti'nde 11 yıldan fazla süre görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Nogay beylerinden Kantemir Paşa'nın 1621-1626 ve Derviş Mehmed Paşa'nın 1646-1651 yıllarında yaklaşık 5'er yıllık beylerbeylik veya valilik görevleri de kayda değerdir.

Eski ve Yeni Görev Yerleri

Özi Eyaleti'ne atanan paşaların eski ve yeni görev yerleri incelendiğinde bölgesel tayinlerin fazla olduğu anlaşılmaktadır. 18. yüzyılda Rumeli coğrafyası veya bir başka yönüyle Doğu Avrupa coğrafyasının siyasi ve askeri hareketlilik yaşaması sebebiyle, bölgeyi tanıyan paşalar buralarda sancak ve eyalet tasarruf etmenin yanı sıra çeşitli cephelerde muhafaza hizmetinde bulunmuşlardır. Özi Eyaleti'nin donanma bağlantılı olması, deniz veya donanma bağlantılı paşaların da burada görev yapmasını gerektirmiştir. Bunun dışında bürokratik ve idari dengeler gözetilerek tevcihler veya yer değiştirmeler de yapılmıştır.

Tablo 5: Özi Paşalarının Eski ve Yeni Görevleri

Eski Görev Yeri	Yeni Görevi
Bosna beylerbeyi veya valisi (9 kez)	Anadolu valisi
İçil Sancağı	Azak muhafızı
Hüdavendigâr Sancağı	Azl edilerek malı müsadere edilmiş 1 paşa
Karaman beylerbeyi veya valisi (2 kez)	Babadağı seraskeri
Kefe beylerbeyi	Bender muhafazası şartıyla Karaman valisi
Sâbık kaim-i makam	Bender Sancağı ve Bender Kalesi muhafızı
Darphane nâzırı	Derya kaptanlığı
Basra beylerbeyi	Diyarbakır valisi (4 kez)
Sayda valisi	Eğri beylerbeyi
Budin beylerbeyi veya valisi (2 kez)	Eğriboz Sancağı (2 kez)
Adana beylerbeyi	Emekli
İstanbul kaymakamı	Erzurum valisi (2 kez)
Muğla ve Menteşe sancakları	Hanya muhafızı
Eğri beylerbeyi	Harpte esir
Belgrad muhafızı (3 kez)	Hotin Sancağı

¹⁰⁷ BOA, AE. SMST.II., Dosya No: 62, Gömlek No: 6444.

¹⁰⁸ BOA, A. RSK d. 1560, s. 37-41; A. RSK d. 1564, s. 46-48.

¹⁰⁹ BOA, A. RSK d. 1564, s. 46.

Edirne kaymakamı	Hotin ve Vidin muhafızı
Kırşehir Sancağı	İsmail canibi seraskerliğiyle İsmail muhafızı
Karaman ve Maraş valisi	İstanbul kaymakamı
Mısır beylerbeyi	Kal'a-i Cedid muhafazası şartıyla Kefe eyaleti
Sâbık Kaptan-ı derya (2 kez)	Kamaniçe muhafızı
Selanik (ve Kavala) sancağı (5 kez)	Karaman beylerbeyi
Hersek Sancağı (2 kez)	Kars valisi
Kengri Sancağı	Kefe beylerbeyi
Eğiboz Sancağı	Kubbe veziri
Erzurum valisi	Mora valisi
Kamaniçe muhafızı	Niğbolu Sancağı (3 kez)
Anadolu valisi	Özi muhafızı ve vefat
Girit valisi (2)	Özi valisi iken idam
Sadaret kaymakamı	Rumili valisi (2 kez)
Anadolu müfettişi	Selanik Sancağı (2 kez)
Özi Kalesi muhafızı	Semendre Sancağı ve Belgrad muhafızlığı
Hanya muhafızı	Surre emniyeti
İstanbul muhafızı ve kubbe veziri	Şam valisi
Paşa kethüdası (2 kez)	Şam valisi (Kamaniçe muhafızlığı ve Ruscuk seraskerliğiyle)
Hotin Sancağı	Tırhala Sancağı
Sâbık vezir-i azam (5 kez)	Tunus valisi
Kocaeli sancağına mutasarrıf ve Tuna kaptanı	Vefat
Aydın Sancağı'na mutasarrıf	Vidin muhafızı ve Hotin Sancağı
Bender muhafızı (3 kez)	Vidin Sancağı (2 kez)
Gümrük emini	
Niğbolu beyi	
İbrail muhafızı	
Hotin Kalesi muhafızı (2 kez)	
Rumili beylerbeyi veya valisi (4 kez)	
Maraş beylerbeyi	
Sâbık Özi beylerbeyi (5 kez)	
Silahtar	
Silahtar ağası	
Sivas beylerbeyi (2 kez)	
Karahisar-ı Şarki sancakbeyi	
Tırhala Sancağı (2 kez)	
Trabzon beylerbeyi veya valisi (4 kez)	
Vidin muhafızı (6 kez)	
Vidin ve Niğbolu sancakları (3 kez)	
Yanya ve İşkodra sancakları	

Özi Eyaleti'ne 9 kez Bosna Eyaleti'nden mazul veya fiilen görev yaparken gelen paşa vardır. Vidin muhafızlığından 6, Özi valiliğinden mazul

olup bir başka göreve atanmadan yeniden Özi'ye atanan 5 paşa tespit edebiliyoruz. Sâbık sadrazamlıktan 5, sâbık Rumili valisi veya beylerbeyliğinden 4 paşa da Özi Eyaleti'ne atanmıştır. Selanik ve Kavala sancaklarına mutasarrıf 5 ve Trabzon valiliği yapan 4 paşa, buldukları görevden sonra Özi'ye atanmışlardır.

1666 yılında Özi beylerbeyi olan Leh/Pehlivan Hasan Paşa H. 1078 (M. 1667-1668) yılında teftiş edilince kaçıp saklanmış bu sebeple beylerbeyliği kaldırılmıştır. Sonradan affedilmiş ancak başka bir göreve atanmadan vefat etmiştir.¹¹⁰ 1689 yılında Özi valisi olarak gördüğümüz vezir Kara Mustafa Paşa eşkiyalığı sebebiyle idam edilmiştir.¹¹¹ Özi valilerinden vezir İbşir Hasan Paşa'nın da Haziran 1697'de vezirlik rütbesi alınarak malı müsadere edilmiş ve 1698'de Aksaray, Arabgir ve Çorum sancakları uhdesine verilerek Anadolu müfettişi olmuştur.¹¹² Hatibzâde vezir Yahya Paşa ise 15 Temmuz 1737'de Özi Kalesi'nin Ruslar tarafından ele geçirilmesi sırasında ileri gelen on askeri erkân ile birlikte esir edilmiştir.¹¹³ Kasım 1755'de Hotin muhafazası ile Özi valisi olan vezir Halil Paşa 5 Ekim 1756 tarihinde Özi valiliğinden alınmış¹¹⁴ ancak Özi Kalesi muhafızlığına devam etmiştir. Halil Paşa Özi Kalesi muhafazasında bulunurken Ocak 1759 tarihinde vefat etmiştir.¹¹⁵ Özi valiliğinden sonraki görev yerlerini tespit ettiğimiz 4 paşanın tamamen bölge dışı olarak Diyarbekir Eyaleti'ne atanmaları alışılmışın dışındaki idari uygulamalar olarak değerlendirilmektedir.

Paşaların Yönetici Zümresi ile Akrabalıkları veya Yakınlıkları

Osmanlı Devleti'nde diğer görevlerde olduğu gibi, eyaletlere yapılan paşa tayinlerinde de saraya ve üst düzey devlet görevlilerinden birisine akrabalık bağıyla bağlı olmak önemli bir referans olabiliyordu. Özi Eyaleti'ne yapılan paşa atamalarında da bu durumu görmek mümkündür.

Saraya damat olan paşalardan İsmail Paşa Atike Sultan'la,¹¹⁶ Muhsinzâde Mehmed Paşa Esmâ Sultan'la,¹¹⁷ Silahdar Mehmed Paşa ise III. Mustafa'nın adını tespit edemediğimiz kız kardeşlerinden biri ile evlenmiştir.¹¹⁸

¹¹⁰ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 2, s. 642.

¹¹¹ *BOA*, MD 98, 136/449.

¹¹² M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 3, s. 790.

¹¹³ Güler, *a.g.m.*, s. 148.

¹¹⁴ *BOA*, A. DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1604, s. 3.

¹¹⁵ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 2, s. 583.

¹¹⁶ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 3, s. 832.

¹¹⁷ *BOA*, TS.MA. e 332/7.

¹¹⁸ Heyet, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C: V, s. 2597.

Tablo 6: Özi Paşalarının Osmanlı Hanedanı ve Devlet Ricaline Yakınlıkları

Akrabalık veya Yakınlık Durumu	Sayısı
Paşa oğlu	9
Osmanlı hanedanı damadı	3
Paşa damadı	3
Paşa kardeşi	2
Ulema oğlu	2
Ayan ve eşraf oğlu	3
Kaptan oğlu	1

Eyüp Camii hatibi Mustafa Efendi'nin oğlu Yahya, Hekimzâde Ali Paşa'ya intisap ederek teveccühünü kazanmış damadı ve kethüdası olduktan sonra Trabzon valiliğine kadar yükselip oradan Özi Eyaleti'ne atanmıştır.¹¹⁹ Yahya Paşa'nın intisap ettiği Hekimzâde Ali Paşa ise Tıp ulemasından Nuh Efendi'nin oğlu idi.¹²⁰

Niğde Karahisar zenginlerinden Mehmed Ağa'nın oğlu Hamza Mahir Paşa¹²¹ ve ayan ailesi mensubu olduğu anlaşılan Haydar Ağa'nın oğlu Mehmed Paşa'lar¹²² da ailelerinin tavassutu ile devlet kademelerinde yükselip Özi valiliği yapan paşalardandı.

6 paşanın ise geçmişlerinde herhangi bir paşanın yanında onların kethüdarları veya hazinedarlıkları gibi hizmetlerinde buldukları görülmektedir. Bu bakımdan paşa kethüdalığının da paşalığa giden yolda önemli bir referans noktası olduğu görülmektedir.

Eyaletin Mâlî Yönetimi

Osmanlı eyaletlerinde mali yönetimle ilgili olarak mal ve hazine defterdarları görev yapıyorlardı. Bu defterdarlar bir veya birkaç eyaletin mali işlerini birlikte yürütebiliyorlardı. Bunun içindir ki mal veya hazine defterdarlarının sayısı eyalet sayısı kadar değildi. Özi, daha sancakken bile bulunduğu noktanın stratejik önemine binaen, mali işleri ile ilgili bir defterdarın sorumluluk alanı içerisine dahil edilmiştir. Bu bölge daha çok donanma ile ilgili olduğu için bağlantılı olduğu mali birim de doğal olarak Tuna defterdarlığı olmuştur. Mesela, Tağan (Doğan) Geçidi denilen yerde yapılacak kale ve harabeye dönen Varna Kalesi'nin yapım ve tamir işleri ile ilgili olarak 25 Mayıs 1594 tarihinde yazılan hükümlerde mali birçok konuda *Özi ve Tuna defterdarı* olan Mustafa Efendi'nin muhatap alındığı görül-

¹¹⁹ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 5, s. 1675, 1676.

¹²⁰ M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 1, s. 242.

¹²¹ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 34; M. Süreyya, *a.g.e.*, C: 2, s. 604.

¹²² BOA, A. RSK d. 1529, s. 277.

mektedir.¹²³ Bahse konu Tuna ve Özi hazine defterdarı Mustafa Efendi 16 Nisan 1595 tarihinde Diyarbekir hazine defterdarlığına, Diyarbekir hazine defterdarı Mehmed Efendi ise Tuna hazine defterdarlığına mübadele suretiyle atanmışlardır.¹²⁴

Özi Eyaleti kurulduktan sonra Tuna defterdarlığının sancak tevcih defterlerinin de artık Özi Eyaleti bünyesinde yazıldığı görülür. Ancak uygulamada bu defterlara *Özi defterdarı* deniliyordu. Mesela 10 Temmuz 1628 tarihinde Kılburun sancakbeyinin salyanesi ile ilgili bir hüküm Özi defterdarına hitaben yazılmıştır.¹²⁵ 1632-1641 yıllarına ait kayıtların bulunduğu bir sancak tevcih defterinde, Özi Eyaleti bünyesindeki defterdarlık *Tuna Defterdarlığı* olarak kaydedilmiştir. Bu defterdeki atama kayıtlarına göre Özi veya Tuna defterdarlığına 7 Nisan 1634 tarihinde sâbık Şıkk-ı Sani Defterdarı Mahmud Efendi, 9 Ocak 1635 tarihinde ise sâbık Orta Defterdar İbrahim Efendi atanmışlardır.¹²⁶ Bu defterde Kefe Eyaleti'nde bir hazine defterdarının varlığına rastlanmamaktadır. 1628 yılında Kefe'ye bağlı Kılburun sancağı ile ilgili mali bir konunun Tuna defterdarı marifeti ile görüldüğü dikkate alınır, Kefe ile ilgili mali konuların da Tuna veya Özi defterdarının sorumluluk alanı içerisinde olduğu anlaşılacaktır.

Özi defterdarlığına, 1 Ekim 1738 tarihinde daha önce Bender ordusunun maiyyet ve nezaretine memur ve sâbık Sadrazam kethüdası Şerif Halil tayin olunmuştur. Bu atamanın yapıldığı defterdeki kayıta, Özi defterdarının aynı zamanda Özi ve Kılburun kaleleri *bina emini* olduğu da ifade edilmektedir.¹²⁷

1755-1808 yıllarına ait defterdarlık tayinlerinin bulunduğu bir diğer defterde,¹²⁸ Özi defterdarlığı ile ilgili tayinler 1786-1802 yıllarına aittir.¹²⁹ Özi'nin resmen Osmanlı hâkimiyetinden çıktığı 1792 yılından sonra defterdarlığın adı da eyaletin adında olduğu gibi artık *Silistre* olarak anılmaya devam edecektir.

Özi/Silistre Eyaleti ile bağlantılı olduğunu bildiğimiz Hotin ve Vidin'de 1735 yılından sonra defterdarlıkların varlığına rastlanmaktadır. Hotin ve Vidin'in dışında Niş, Belgrad, Belgrad ve Ada-i Kebîr, İbrail Canibi, Kefe Canibi Ordusu, Bender ordusu, Belgrad-ı Cihad-ı Abâd defterdarlıklarının 1735-1808 yılları arasında belli dönemlerde faaliyette oldukları

¹²³ BOA, MD 72, hüküm no: 416-417.

¹²⁴ BOA, A. NŞT d. 1141, s. 79.

¹²⁵ BOA, MD 83, hüküm 125.

¹²⁶ BOA, KK d. 266, s. 46.

¹²⁷ Özi defterdarlığına 1 Ekim 1738 tarihinde daha önce Bender ordusunun maiyyet ve nezaretine memur ve sâbık Sadrazam kethüdası Şerif Halil tayin olunmuştur. BOA, A. RSK d. 1572, s. 55.

¹²⁸ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 245-247.

¹²⁹ BOA, A. DVNSNŞT d. 16, s. 246.

görülmektedir.¹³⁰ Ordu defterdarlıkları orduların malî işlerini yürütmekle mükellef oldukları için görev süreleri de doğal olarak orduların faaliyet zamanları ile sınırlı kalmıştır.

Sonuç

Özi/Silistre Eyaleti Osmanlı Devleti'nin Batı ve Kuzeybatı Karadeniz sahillerindeki hâkimiyetini sağlamlaştırmak için kurduğu önemli eyaletlerden birisidir. Kurulan bu eyalet ile Kırım hanlarının bu bölgeyi kendi sorumluluk alanlarına çekme niyetlerinin önüne bir set çekildiği gibi, Rusya, Avusturya, Lehistan ve Kazak hatmanlarıyla da daha yakın ve organize mücadele edilmiştir. Özi/Silistre Eyaleti'nde mîrî rejim uygulandığı için eyalete bağlı sancaklar doğrudan merkezi otoritenin tayin ettiği Osmanlı ümerasının tasarrufunda olmuştur.

Silistre'nin Özi'den daha merkezi ve köklü bir geçmişi olmasına rağmen, 1792 yılında Özi'nin Osmanlı hâkimiyetinden çıkmasına kadarki süreç içerisinde bulunduğu yerin stratejik önemine binaen Özi'nin daha ön planda olduğu ve eyaletin ağırlıklı olarak Özi ismi ile anıldığı görülmektedir. Özi Eyaleti'nin bazı sancaklarında zaman zaman salyane sistemi de görülmüştür. Yerel birtakım zorluklar ve bölgenin sürekli Rus, Kazak ve Leh tehdidi altında bulunması sebebiyle klasik tımar sisteminin yaygın ve kesintisiz uygulanmadığı dönemler de yaşanmıştır. Bu kesintiler Özi/Silistre Eyaleti'nin Osmanlı Devleti'nin klasik eyaletlerinden birisi olduğu durumunu değiştirmemiştir.

Silistre, Özi, Vidin, Niğbolu, Çirmen, Kırk Kilise ve Vize sancakları eyaletin süreklilik arz eden sancaklarıdır. Hotin'in de 1711'den sonra eyaletin süreklilik gösteren sancaklarından birisi olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı (BOA) İSTANBUL

Bâb-ı Asafî Ruus Kalemi Defterleri (A. RSK d.)

No: 1477, 1481, 1484, 1486, 1512, 1516, 1517, 1522, 1524, 1526, 1529, 1551, 1560, 1564, 1568, 1572, 1578, 1589, 1590, 1601, 1604, 1698/d

Bâb-ı Asafî Nişan ve Tahvil Defterleri (A. NŞT d.)

No: 1141, 1261, 1355, 1390, 1451-12

Bab-ı Asafî Tahvil (Nişan) Defterleri (A. DVNSNŞT d.)

No: 16

Ali Emiri Tasnifi (AE.)

AE. SMST.II., Dosya No: 62, Gömlek No: 6444

¹³⁰ BOA, A. RSK d. 1572, s. 51-55; A. DVNSNŞT d. 16, s. 245-257.

AE. SMST.II., Dosya No: 101, Gömlek No: 10906

AE. SMHD.I., Dosya No: 102, Gömlek No: 7229

AE. SMHD.I., Dosya No: 260, Gömlek No: 21110

AE. SMHD.I., Dosya No: 263, Gömlek No: 21312

Cevdet Tasnifi (C.)

C. AS., Dosya No: 886, Gömlek No: 38054

C. DH. No: 6095

Harita Kataloğu

HRT.h. 90

HRT.h. 91

HRT.h. 92

İbnü'l-Emin Tasnifi

İE. TCT, Dosya No: 7, Gömlek No: 773

İE. TCT, Dosya No: 12, Gömlek No: 1427

Kamil Kepeci Tasnifi (KK d.)

No: 256, 257, 258, 262, 266, Mükerrer 523

Mühimme Defterleri (MD)

No: 52, 72, 82, 83, 85, 88, 92, 97, 98, 100, 101, 128, 149

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterler (TS.MA d.)

No: 10057, 5246, 801, 8303, 9772, 9578

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Belgeler (TS.MA e.)

No: 332/2, 332/6-7, 160/55, 133/88, 338/1-2

Tapu-Tahrir Defterleri

No: 215, 370.808

2. Yayınlanmış Arşiv Kaynakları

370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937/1530) I, Dizin ve Tıpkıbasım, Yayına Hazırlayanlar: Ahmet Özkılınç, Ali Coşkun, Abdullah Sivridağ, Murat Yüzbaşıoğlu, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 55, Defter-i Hakânî Dizisi VII, Ankara, 2001.

3. Kaynak Eserler

Ayn Ali Efendi'nin Kavânîn Risâlsi, sene 1018, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi No: 4616.

SELÂNİKÎ MUSTAFA EFENDİ, *Tarih-i Selânikî*, C: 2, Haz. Mehmet İpşirli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1989.

MUSTAFA NAÎMÂ EFENDİ, *Naîmâ Tarihi*, C: 4, Çev. Zuhuri Danışman, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul 1968.

_____, *Naîmâ Tarihi*, C: 5-6, Çev. Zuhuri Danışman, Zuhuri Danışman Yayınevi İstanbul 1969.

4. Araştırma/İnceleme Eserleri

AYDIN, Bilgin-Rıfat Günalan, "Ruus Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları (The Journal Of Ottoman Studies)*, S: 38, İSAM, İstanbul 2011s. 26-160.

BARKAN, Ömer Lütfi; “H. 933-934 (M. 1527-1528) Malî Yılına Ait Bir Bütçe Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C: 15, No: 1-4, Ekim 1953-Temmuz 1954, İstanbul 1955.

BIYIK, Ömer; Osmanlı-Rus Hududunda Bir Kale: XVIII. Yüzyılda Hotin”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX / 2, 2014, s. 489-513.

BOSTAN, İdris; *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersane-i Âmire*, TTK, Ankara 1992, TTK s. 26.

CEZAR, Mustafa, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C: 2, TTK, Ankara 2011, s. 1140.

ÇİÇEK, Fatih, *69 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s. 169-336)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2011.

DANIŞMEND, İsmail Hâmi; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C: 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972.

EMECEN, Feridun M.; *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, Timaş Yayınları, İstanbul 2015.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib; “Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları”, *Belleten*, C: XX, S. 78 (Nisan 1956), TTK, Ankara 1956, s. 247-294.

GÖYÜNÇ, Nejat; “Diyarbakir Beylerbeyliği'nin İlk İdarî Taksimatı”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C: XXIII, S: 23, İstanbul Mart 1969.

GÜLER, Mustafa; “1737 Osmanlı-Rus Savaşında Özi'nin Elden Çıkması”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIII/1 (Temmuz 2008), s. 137-156.

Heyet, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, Metin ve ilaveler: Midhat Sertoğlu, C: V, Güven Yayınevi, İstanbul 1971.

_____, *Resimli- Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, Metin ve İlaveler: Mustafa Cezar, C: IV, Baha Matbaası, İstanbul 1960.

IŞIK, Mustafa; “XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Kalesi; Cankerman (Özü)”, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S: 5, Güz 2008.

KAYAPINAR, Ayşe; “Bulgaristan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması”, *Yeni Türkiye, Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı-I*, Yıl: 21, S: 66, Mart-Haziran 2015, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi, s. 619-635.

KIEL, Machiel; “Silistre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 37, İstanbul 2009, s. 202-205.

KILIÇ, Orhan; *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin İdari Taksimatı-Eyalet ve Sancak Tevcihatı*, Elazığ 1997, s. 17 vd.

KOLODZIEJCZYK, Dariusz; “Hotin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 18, İstanbul 1998, s. 253-254.

KUNT, Metin; *Sancaktan Eyalete 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 1978.

MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmanî*, Yayına hazırlayan: Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, C: 1-5, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.

ÖNTUĞ, M. Murat; *Özü İle İlgili XVII. Yüzyıl Mühimme Hükümleri ve Kalesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 1995.

ÖZCAN, Abdulkadir; “Boğdan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 6, İstanbul 1992, s. 269-271.

ÖZKAYA, Yücel; *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Toplum Yaşantısı*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1985.

ÖZTÜRK, Temel; “Özü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 34, İstanbul 2007, s. 133-134.

PİTCHER, Donald Edgar; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası*, Çeviren: Bahar Tırnakçı, YKY, İstanbul 2001.

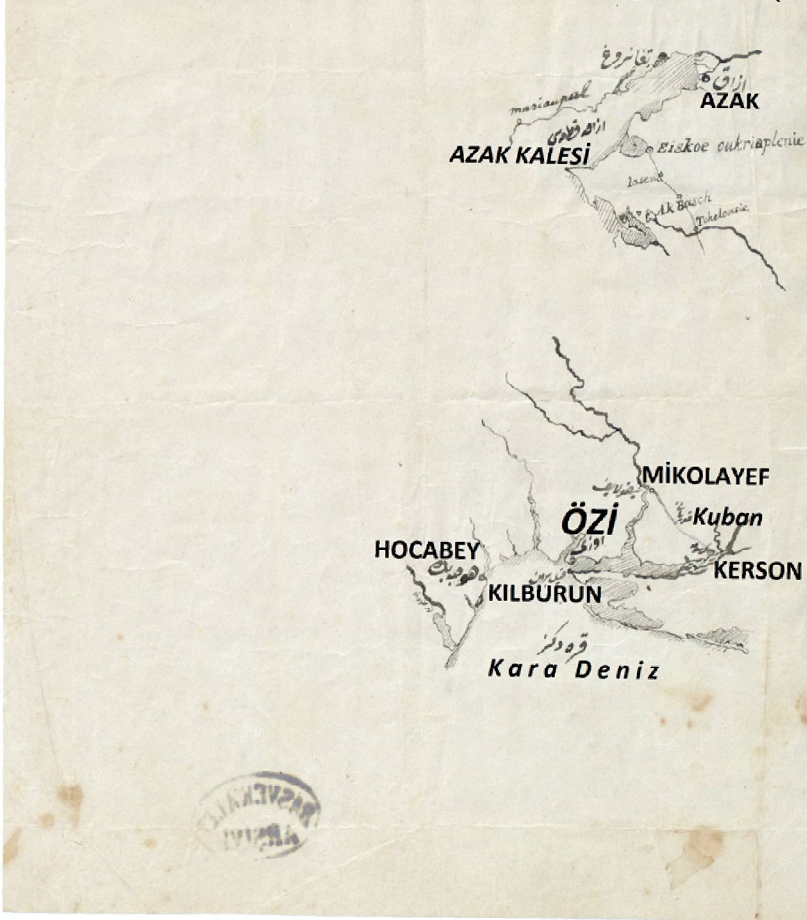
TABAKOĞLU, Ahmet; *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul 1985.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; *Osmanlı Tarihi*, C: III, Kısım 1, TTK, Ankara 1983.

_____ ; *Osmanlı Tarihi*, C: III, Kısım 2, TTK, Ankara 1977.

EKLER**EK 1**

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

HRT.0090

Harita 1: Ukrayna'da Hocabey, Kerson, Mikolyef, Özi ve Kılburun kalelerinin buldukları yerler ile Azak civarının takribi bir haritası (Kaynak: BOA, HRT.h.0090. Haritanın deşifresi tarafımızdan yapılmıştır).

EK 2

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

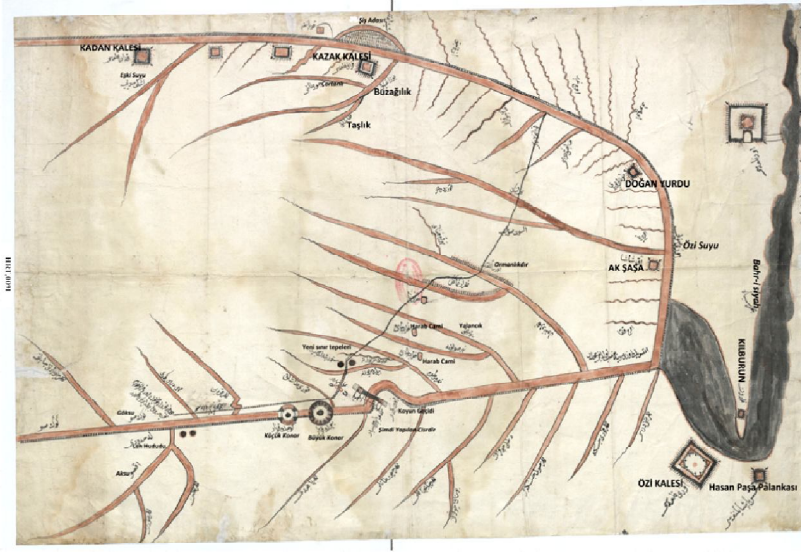

HRT.0092

Harita 2: Özi Nehri ve kolları ile üzerindeki kalelerin bir kısmını gösterir takribi harita (Kaynak: BOA, HRT.h. 92. Haritanın deşifresi tarafımızdan yapılmıştır).¹³¹

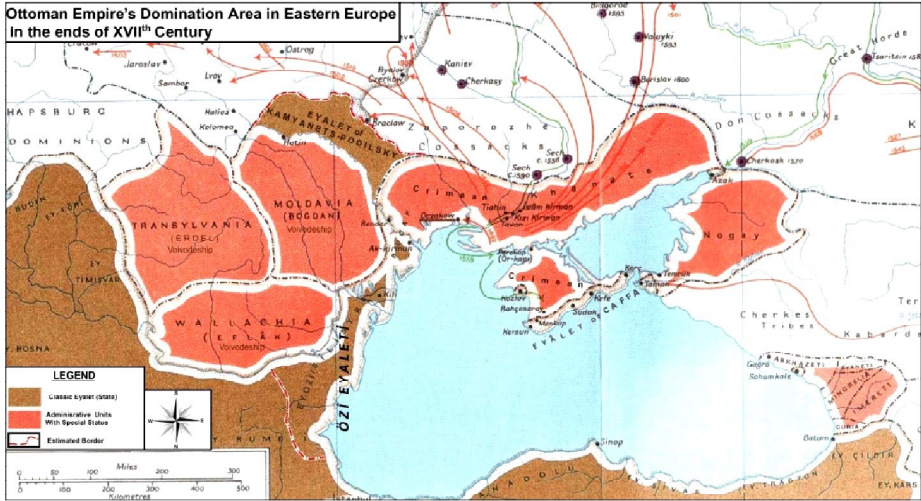
¹³¹ Bu haritanın Özi'nin daha kuzeybatısındaki kaleleri gösteren aynı numarada kayıtlı devamı niteliğinde bir harita daha vardır.

EK 3

Harita 3: Ozi Nehri ve kolları ile üzerindeki kaleleri gösteren takribi harita (Kaynak: BOA, HRT.h. 91. Haritanın deşifresi tarafımızdan yapılmıştır).

EK 4

Harita 4: 17. Yüzyılda Doğu Avrupa'da Osmanlı İdaresi (Kaynak: Donald Edgar Pitcher, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası*, Çev. Bahar Tırnakçı, YKY, İstanbul 2001'deki 30 numaralı haritadan geliştirilerek alınmıştır).

EK 5

Tablo 7: Özi Eyaleti Paşaları *

Adı	Eski Görevi	Atanma tarihi	Sonraki Görevi/ Notlar	Kaynak
Mimar (Dalgıç) Ahmed Paşa (MM)		1608 yılı ortaları (F.G.)	Silistre beylerbeyi olarak ifade edilmektedir.	İ. H. Danişmend, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 193.
Mustafa Paşa (MM)	Silahdar Ağası	2 Kasım 1612 (T)	<i>Mirimiran-ı Silistre</i> olarak kaydedilmiş.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1484, s. 30.
Yahya Paşa (MM) 1. kez	Mazûl Karaman beylerbeyi	15 Ağustos 1613 (T)	Kazak eşkıyasının püskürtülmesinde ihmali olması sebebiyle görevden alınmıştır.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1484, s. 68.
İbrahim Paşa (MM) 1. kez	Eğri beylerbeyi	6 Eylül 1614 (T)	Yahya Paşa yeniden Özi beylerbeyliğine atanınca, kendisi de Eğri beylerbeyliğine geri dönmüştür.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1484, s. 86.
Yahya Paşa (MM) 2. kez	Sâbık Özi beylerbeyi	19 Eylül 1614 (T)	Kazak eşkıyası ile olan muharebede yaptığı hizmetlerin karşılığı olarak Özi Eyaleti tekrar kendisine verilmiştir.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1484, s. 106.
İbrahim Paşa (MM) 2. kez	Eğri beylerbeyi	22 Ekim 1614 (T)	Bir müddet mazul kaldıktan sonra arpalık olarak Niğbolu sancağı tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1484, s.110.
Macar Oğlu Ali Paşa (MM)	Eğri beylerbeyi	28 Ağustos 1616 (T)	7 Eylül 1616 arpalık olarak Niğbolu sancağı verilmiştir.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1486, s. 1.
İbrahim Paşa (MM) 3. kez	Mazul Özi beylerbeyi	7 Eylül 1616 (T)	22 Kasım 1616'da arpalık olarak Niğbolu sancağı da verilmiş	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1486, s. 1, 5

* Tabloda kullanılan kısaltmalar: (F.G.): Verilen tarihte fiilen görevde, (MM): mirimirân, (V): vezir, (T): belirtilen tarihte tevcih edilmiş, (İ): ibka, (H): Hicri.

			29 Aralık 1617 Niğbolu Sancağı arpalık olarak verilmiştir.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1486, s. 5; A. NŞT d. 1261, s. 5.
İskender Paşa (V) 1. kez	Tiryaki Hasan Paşa'nın kethüdasıdır. 1616 yılında ikinci kez atandığı Bosna valiliği sırasında eşkıyanın kökünü kurutmuş sonra harbe memur olmuştur. Başarısına mükâfeten vezaret almıştır.	1617-1618 (F.G.)		İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/1, s. 129. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, <i>Osmanlı Tarihi</i> , C: III, Kısım 2, 2. Baskı, TTK yay, Ankara, 1977, s. 175; M. Süreyya, C: 3, s. 809.
Mehmed Paşa (MM)		7 Nisan 1618 (F.G.)	Özi beylerbeyi olup ber vech-i arpalık Silistre sancağına da mutasarrıftır.	<i>BOA</i> , MD 82, hüküm: 298.
İskender Paşa (V) 2. kez	Eski Özi valilerinden	Eylül 1620 (T)	Boğdan serdarlığı ile Silistre valiliği verilmiştir.	İ. H. Danişmend, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 278.
Hüseyin Paşa (MM)	Rumili beylerbeyisi	25 Ocak 1621 (T)		<i>BOA</i> , KK d. 257, s. 23.
Kantemir/Kantemur Paşa (MM)	Nogay (Tatar) beylerindendir. Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. Karahisar-ı Şarki beyliğinden sonra Özi beylerbeyi olmuştur.	8 Eylül 1621 (T)	26 ZA 1036/ 8 Ağustos 1627 Aile efradıyla birlikte Özi'den İstanbul'a yola çıkmış ve kendisine vezir Hasan Paşa'nın kethüdası nezaret etmiştir. 24 Eylül 1634 tarihinde arpalık olarak Mora Sancağı'nın altıya bölünmüş salyaneli kısmından birisi Kantemur Paşa'ya verilmiştir.	Heyet, <i>Resimli-Haritalı Mufasasal Osmanlı Tarihi, Metin ve İlaveler</i> : Mustafa Cezar, C: IV, Baha Matbaası, İstanbul, 1960, s. 1810; <i>BOA</i> , MD 83, hüküm no: 12; KK d. 266, s. 11.

Debbağ Mehmed Paşa (MM)	Beylerdendir. Serhaddi iyi bildiği için Bosna beylerbeyi olmuştur.	H. 1035/1625-1626 (T) 23 Temmuz 1627- 29 Eylül 1627 (F.G.)	1 N 1037/5 Mayıs 1628 tarihinde arpalık olarak Niğbolu sancağını uhdesine almış ve H.1038/ 1628-1629 Kefe beylerbeyi olmuştur.	<i>BOA</i> , MD 83, hüküm no: 4, 5, 64, 91. M. Süreyya, IV, s. 1048.
İbrahim Paşa (MM)		5 Mayıs 1628-3 Ağustos 1628 (F.G.)	Özi'den ayrıldıktan sonra bir müddet mazul kalmış ve daha sonra Surre Emmini olmuştur. 9 Mart 1631'de fiilen bu görevdedir.	<i>BOA</i> , MD 85, hüküm no: 189. <i>BOA</i> , MD 83, hüküm no: 64, 105, 116.
Hüseyin Paşa (MM)		Haziran 1628 (T)		İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C:III/1, s. 176.
Murtaza Paşa (vezir)	Enderun'dan yetişmedir. Budin valisi	H. 1039/1629-1630 1630 (F.G.)	H. 1041/1631-1632 Diyarbekir valisi	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: IV, s. 1118; İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C:III/2, s. 178.
Abaza Mehmed Paşa (vezir)	Gürcü Mehmed Paşa'nın kardeşi, Erzurumlu Hüseyin Paşa'nın damadıdır. Bosna Eyaleti'nden mazuldur Özi ile birlikte vezirlik verilmiş ve padişah musahibi olmuştur.	1042 /1632 (T)	24 Ağustos 1634'te vefat etmiştir Silistre ve Niğbolu sancakları da arpalık suretiyle uhdesindedir.	<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44; C: DH, No: 6095, s. 31-32; M. Süreyya, IV, s. 1039; İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C:III/2, s. 153, 178.
Halil Paşa (MM)	Mısır'dan mazul	H.1043/Temmuz 1633-Haziran 1634 (T)		<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44.

Aşık(?) Mehmed Paşa (MM)	Mazûl Trabzon beylerbeyi	24 Eylül 1634 (T)	Vezir Murtaza Paşa'nın arzı gereğince, 500 adamı ile Akkermân'da muhafazada olmak şartıyla, Akkermân ve Kili sancakları da arpalık olmak üzere Çoyluca hasları ile birlikte verilmiştir.	<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44.
Ali Paşa (MM)	Mazûl Rumili beylerbeyi Arslan Paşa'nın oğludur.	21 Aralık 1634 (T)		<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44.
Koca Kenan Paşa (V)	1634'te (H. 1044) Kubbe veziri ve İstanbul muhafızıdır.	Muhtemelen 1635 Silistre valisidir. (F.G.)	1636'da Erzurum valisi	İ. H. Danişmend, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 526.
Mehmed Paşa (V)	Sâbık vezir-i azam	Mayıs 1636 (T)	Şubat 1636'da Revan'ın İran şahı tarafından alınmasını engelleyemediği için vezir-i azamlıktan azl edilmiş, bir iki ay Sırça Saray'da hapsedildikten sonra affedilerek Özi valiliğine atanmıştır.	İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/2, s. 385.
Hüseyin Paşa (V)		16 Mart 1638 (F.G.)		<i>BOA</i> , MD 88, hüküm 331.
Esir Mustafa Paşa (MM)	Mâzul Budun beylerbeyisi	27 Şubat 1640	Silistre ve Niğbolu sancakları ilhakıyla	<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44

Mehmed Paşa (V)	1637'den itibaren 3 yıl Mısır valiliği yapmış sonra İstanbul'a gelmiş Darphane nazırı olmuştur. Azak seferine serdar tayin olunmuş ve Özi Eyaleti tevcih edilmiştir.	14 Şubat 1641 (T) 3 Şubat 1642 (üzerinde)	1643 yılında Şam valiliğine atanmıştır.	<i>BOA</i> , KK d. 266, s. 44; <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41; İ. H. İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/2, s. 391; Heyet, <i>Mufasaal Osmanlı Tarihi</i> , C: IV, s. 1983.
Mostarî Mustafa Paşa (V) 1. kez	Asitane-i Saadet'de bil-fiil tuğra-yı şerifde hizmetde iken vezaretle Özi valisi olmuştur.	12 Temmuz 1643 (T)	Silistre ve Niğbolu sancakları ilhakıyla	<i>BOA</i> , <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41; Naîmâ Mustafa Efendi, <i>Naîmâ Tarihi</i> , C: 4, Çeviren: Zuhuri Danışman, Zuhuri Danışman Yayınevi, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1969, s. 1577.
Yusuf Paşa (vezir) 1. kez		4 Haziran 1644 (T)	Silistre ve Niğbolu sancakları ilhakıyla Silistre Eyaleti diye kaydedilmiştir.	<i>BOA</i> , <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41; KK 258, s. 29; Naîmâ, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1620.
Ahmed Paşa (V)	Sâbika Erzurum eyaletine mutasarrıf	13 Kasım 1644 (T)	Tekrar haslarıyla mutasarrıf olmak üzere berat-şerif verilmiştir.	<i>BOA</i> , <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41.
Mostarî Mustafa Paşa (V) 2. kez	Eski Özi valilerindendir	24 Kasım 1644 (T)	Haslarıyla mutasarrıf olmak üzere	<i>BOA</i> , <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41.
Siyavuş Paşa (V) 1. kez	Erzurum valisi	6 Ağustos 1645 (T)	Silistre sancağı ile birlikte verilmiştir. Kısa bir süre sonra Anadolu valisi olmuştur.	<i>BOA</i> , <i>A.RSK</i> d. 1512, s. 41. İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/2, s. 401.

Musa Paşa (V)		21 Kasım 1645 (T)		<i>BOA</i> , A.RSK d. 1512, s. 41; A. RSK d. 1516, s. 32; A. RSK d. 1517, s. 53.
Yusuf Paşa (V) 2. kez		25 Kasım 1645 (T)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1517, s. 54.
Budak Paşa (MM)		17 Aralık 1645 (T)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1512, s. 41.
Siyavuş Paşa (V) 2. kez	Eski Özi valisi	19 Aralık 1645 (T)	1646 (H. 1056)'da Özi Eyaleti'ne ilave olarak arpalık suretiyle Maraş Eyaleti de kendisine verilmiştir. Özi'den sonra Diyarbekir valisi olmuştur.	<i>BOA</i> , A.RSK d. 1512, s. 41; İ. H., Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/2, s. 401.
Koca Yusuf Paşa (V)	Sadaret Kaymakamı olan Koca Yusuf Paşa'ya verildi.	1646	Siyavuş Paşa'dan sonra Özi/Silistre eyaleti damadı Sarı Kenan Paşa'ya verilmiştir. Onun yerine Kaptan olan Kaçak Mustafa Paşa 400 kese vererek Mısır valiliğini alınca Sarı-Kenan Paşa Silistre'de göreve başlamadan yine Kaptan olmuştur. Gürcü Osman Paşa denilen birisi borç para ile Silistre mansıbını elde etmiş ancak o da yerine oturmadan "layık değildir" denilerek Rumeli eyaletine nakl olunmuştur.	Naîmâ, <i>a.g.e.</i> , C: 6, s. 2671.
Derviş Mehmed Paşa (V)	Bosna Eyaleti (Naîmâ 4, s. 1918)	5 Ağustos 1646 (T)	Eyalet-i Silistre diye yazılmıştır.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1517, s. 105.

		9 Ağustos 1650 (İ)	Eyalet-i Özi diye yazılmıştır.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1522, s. 6.
			Özi/Slistre'den mazul olduktan sonra Anadolu Eyaleti verilmiştir.	<i>Naîmâ</i> , <i>a.g.e.</i> , C: 5, s. 2197.
Siyavuş Paşa (V) 3. kez		21 Ağustos 1651'den önce (F.G.)	Bu tarihte sadaret kaymakamı olmuş	İ. H. Danişmend, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 421.
Ahmed Paşa (V)		6 Kasım 1651 (İ) 28 Haziran 1652 (İ)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1522, s. 172; A. RSK d. 1524, s. 80; A. RSK. d. 1526, s. 8.
Siyavuş Paşa (V) 4. kez	Eski Özi valilerindedir. Bir müddet sadrazam olarak görev yapmış sonra Rumeli valisi olmuştur.	Aralık 1652 (T)		<i>Naîmâ</i> , <i>a.g.e.</i> , C: 5, s. 2298.
Kenan Paşa (V)		3 Mayıs 1656'den önce	Bu tarihte Kapudanlık tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1529, s. 237
Osman Paşa (MM)	Sâbık Adana beylerbeyi	4 Mayıs 1656/10 B 1066		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1529, s. 237
Seydi Ahmed Paşa (MM)	Sivas beylerbeyi	30 Mayıs 1656 (T) 5 Temmuz 1656 (İ)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1529, s. 256; A. RSK d. 1529, s. 270.
Haydar Ağa-zâde Mehmed Paşa (V)	Sâbık kaim-i makam	17 Temmuz 1656 (T)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1529, s. 277.
Melek Ahmed Paşa (V)	Sâbık vezir-i azam	20 Eylül 1656 (İ)		<i>BOA</i> , A. RSK d. 1529, s. 320.
Can Arslan Paşa (MM)		1659 (H. 1070) (F.G.) 12 Kasım 1659'da (F.G.)		İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/2, s. 98; Danişmend, C: 3, s. 427.

İsmail Paşa (V)	İhtisab ağalığı, kapıcıbaşılık ve Anadolu müfettişliği görevlerinde bulunmuştur.	Muharrem 1074/Ağustos 1663 (T)	Bosnalıdır. Sultan I. Ahmed'in kızı ve II. İbrahim ile IV. Murad'ın kızkardeşi olan Atike Sultan ile evlenip Damad-ı Şehriyari olduğu ileri sürülmektedir. H. 1075/1664-1665 Erzurum valisi olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 832.
Leh/Pehlivan Hasan Paşa (MM)	Hasodadan yetişmedir. Maraş beylerbeyi	H. 1076/1666 (T)	1078'de Özi'de teftiş edilince kaçıp saklanmış ve beylerbeyliği kaldırılmıştır. Sonra affedilmiş ve vefat etmiştir.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 642.
Koca Halil Paşa (V) 1. kez	Şatır Hüseyin Paşa'nın kardeşidir. Köstendillidir. Kardeşine kethüda olmuştur.	H. 1080/ 1669-1670 (T)	B 1080/ Aralık 1669'de Kamanıçe muhafızı olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 585.
...
Koca Halil Paşa (V) 2. kez	Eski Özi valilerinden olup Kamanıçe muhafızdır.	H. 1082/ 1671-1672 (T) H. 1083/1672-1673 (İ)	H. 1092/ 1681'de emekli olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 585.
Sarı Hüseyin Paşa (vezir) 1. kez	Bosnalıdır. Meşhur beylerdendir.	C 1084/ Eylül 1673 (F.G.) 1673 Kasım (F.G)		İ. H. Danişmend, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 442; İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/1, s. 426.
Sarhoş Ahmed Paşa (MM)	Bosnalıdır. Kara Mehmed Paşa'nın kethüdalığından çıkmadır.	H. 1674/1085 (T)	Konya beylerbeyi	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 218.

Hüseyin Paşa (MM)		15-24 Kasım 1679 (F.G.)/ 28 Temmuz-6 Ağustos 1680 (F.G.)	28 Temmuz-6 Ağustos 1680 tarihinde Bender muhafazasına memur olmuştur. Ancak Özi beylerbeyliği uhdesinde kalmıştır.	<i>BOA</i> , MD 97, hüküm: 73, 150, 181.
Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa (V) 1. kez	Köprülü Mehmed Paşa'nın küçük oğludur. Dördüncü vezir olarak Edirne Kaymakamı	H. 1094/ 1683'te Niğbolu Sancağı ile birlikte Özi valisi olmuştur.	Mart 1684'te merkeze alınarak kubbe veziri olmuştur.	İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C:III/2, s. 431. Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: IV, s. 2298.
Mahmud Paşa (V)	İstanbul Kaymakamı	1683 sonları (T)		M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 6, s. 1749.
Gümrükçü Hüseyin Paşa (V)	Küçük Hüseyin Paşa'nın kethüdalığından çıkmadır. En son Gümrük emini iken	H. 1096/1685		M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, 721
Bozoklu Mustafa Paşa (V)	Bozokludur. Enderun'dan yetişmiştir. Mazul Kaptan-ı Derya'dır.	Z 1096/ Kasım 1685	Kamaniçe muhafızı ve Ruscuk seraskerliğiyle H. 1100/1688-1689'de Şam valisi olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1190.
Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa (V) 2. kez		Eylül-Ekim 1687 (F.G.)		İ. H. Uzunçarşılı, <i>a.g.e.</i> , C: III/1, s. 473.
Kara Mustafa Paşa (V)		23 Ocak-1 Şubat 1689'dan önce	Özi valisi iken eşkıyalığı sebebiyle idam edilmiştir. Mallarının müsaderesi için bu tarihte Özi valisi Hüseyin Paşa'ya hüküm yazılmıştır.	<i>BOA</i> , MD 98, 136/449.
Dizveren Sarı Hüseyin Paşa (V) 2. kez		23 Ocak-12 Mart 1689 (F.G.)	Özi valisi olup Vidin muhafazasında bulunmaktadır.	<i>BOA</i> , MD 98, 115/377, 454/b.

Çerkes Ahmed Paşa (MM)		8-17 Haziran 1690-16-25 Ağustos 1690 (F.G.)		BOA, MD 100, 27/83, 86/335.
Mustafa Paşa (MM)		25 Ekim-3 Kasım 1690 (F.G.)		BOA, MD 100, 62/226.
Dizveren Sarı Hüseyin Paşa (V) (3. kez)	Sâbık Bosna valisi	H. 1102/1691-1692'de Silistre valisi olmuştur. 30 Nisan-9 Mayıs 1691- 14 Ekim 1691 (F.G.)	H. 1103/1692-1693 'te vezirlikle İstanbul Kaymakamı Özi valisi olup Varad taraflarına memurdur. Özi valisi olup Tımışvar tarafına baş ve buğ tayin olunmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 782; BOA, MD 101, hüküm: 181, 287, 354.
Mahmud Paşa (V)	Gaşlıdır. Mahmudoğlu damadıdır. Beylerden olup H. 1100/1688-1689'da Hersek sancağına mutasarrıftır.	H. 1103/1691-1692 Silistre ve Özi valisi olmuştur.	H. 1104/1692-1693'te vefat etmiştir.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 923
İsmail Paşa (MM)	Pulad Mehmed Paşa'nın oğludur. Hazine-yi Hümayûn'dan yetişmiştir.	H. 1105/1693-1694 (T)	Sonra vefat eylemiştir	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 828
İbrahim Paşa (V)	Adana valisi	16 Ekim 1695 (T)		BOA, İE. TCT, Dosya No: 7, Gömlek No: 773.

İbşir Hasan Paşa (V)	Enderun'dan yetişip peşkir ağası olmuş... Muğla ve Menteşe sancaklarına mutasarrıf	H. 1108/1696-1697	ZA 1108/Mayıs-Haziran 1697'de vezirliği kaldırılarak malı müsadere edilmiş. H. 1109'da vezirliği geri verilmiş ve Aksaray, Arapgir ve Çorum sancaklarıyla Anadolu müfettişi olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 790.
Hazinedar İbrahim Paşa (V)	Çakırcıbaşı Hasan Paşa'nın hazinedarıdır. Daha sonra mirliva olmuştur.	H. 1108/1696-1697'de Silistre valisi olmuş	C 1112/Kasım-Aralık 1700'de Selanik Sancağı'na mutasarrıf olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 782.
Keçi Mehmed Paşa (V)	Beylerdendir.	1697	H. 1118/1706-1707'de Tunus valisi olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1060.
Çetrefilzâde Hacı Yusuf Paşa (MM-V)	Hüseyin Paşa'nın oğludur. Ümeradandır. Niğbolu beyi	12 Nisan 1699 (F.G.) 9 Eylül 1701 (F.G.) 1 Ocak 1702 (İ) 2 Ekim 1710 (F.G.)	12 Nisan 1699'da Özi valisi vezir Yusuf Paşa'nın imdad-ı seferiyyesi ile medar-ı mesarifâtının Babadağı cizyesi malından tesviyesi. Cizye-i gebran geliri ise 400.000 akçedir.	BOA, AE. SMST. II. Dosya No: 62, Gömlek No: 6444; A. RSK d. 1560, s. 37-41; A. RSK d. 1551, s. 12; AE. SMST. II., Dosya No: 101, Gömlek No: 10906; A. RSK d. 1564, s. 13, 46-48; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 5, s. 1697.
Maktulzâde Ali Paşa (V)	Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın oğludur. Kandiye valisi	H. 1113/1701-1702	Azak muhafızı. <i>Kısa bir süre görev yapmış olmalıdır.</i>	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 291.

Kara (Hacı) Mehmed Paşa (V)	Kumkapılıdır. Bedesten'de Hacı olup sonra kapıcıbaşı olmuştur. Basra beylerbeyi iken Özi'ye atanmıştır.	H. 1123/1711 yılında atanmıştır. 20 Ağustos 1711- 20 B 1123/ 3 Eylül 1711 (F.G.)	6 Ocak 1712'de sâbık Özi valisi olarak ifade edilmektedir. Eğriboz sancağına	<i>BOA</i> , A. RSK d. 1564, s. 46, 146; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1199.
Dizdarzâde Ahmed Paşa (V)	Boşnaktır. Bosna valisi Mehmed Paşa'nın kethüdalığından çıkmadır. Yanya ve İşkodra sancaklarına mutasarrıf	H. 1126/ 1714 ortalarına doğru	Z 1714/ 1714 sonunda Rumili valisi olmuş	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 207.
Ahmed Paşa (MM)	Dramalıdır.	H. 1127/1715		M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 197.
Çerkes Mustafa Paşa (MM)		21 Eylül 1717 (T)		<i>BOA</i> , A. NŞT d. 1355, s. 5; A. RSK d. 1568, s. 11.
Abdi Paşa (V)		1717 (F.G.)	Muhtemelen Damat Mehmed Paşa'ya kadar Özi valisi ve seraskeri olarak burada bulunmuştur.	Ö. Bıyık, <i>a.g.m.</i> , s. 499.
Damat Mehmed Paşa (V)	Sâbık silahtar	2 Kasım 1720 (F.G.)	Üzerindedir	<i>BOA</i> , İE. TCT, Dosya No: 12, Gömlek No: 1427; A. RSK d. 1512, s. 41.
Mustafa Paşa (V)	Sâbık Trabzon valisi	21 Kasım 1722 (T) 23 Ekim 1723 (aynı şartla ibka)	Hotin muhafazası şartıyla	<i>BOA</i> , KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a
Mustafa Paşa (V)	Sâbık Vidin muhafızı	29 Ocak 1724 (T) 20 Ocak 1725 (İ) 4 Şubat 1726 (İ)	Özi Kalesi'nin derununda serasker olmak üzere vezirlikle tevcih edilmiştir. İbkalar Azak Kalesi'nin muhafazası şartıyla yapılmıştır.	<i>BOA</i> , KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a.

Kara Mustafa (V)	Eyyubi Hasan Paşa'nın damadı ve kethüdasıdır (M. Süreyya, IV, s. 1198) Sâbika Trabzon eyaletine mutasarrıf	29 Mayıs 1726 (T) 13 Aralık 1727 (aynı şartla ibka) 29 Mayıs 1729 (Hotin Kalesi'nin muhafazası şartıyla ibka)	Azak Kalesi'nin muhafazası şartıyla 1142/1732-1733 Diyarbekir valisi	<i>BOA</i> , KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1198.
		Hotin muhafızlığı ile birlikte Eğriboz ve Karlılı sancakları da tevcih edilmiştir		<i>BOA</i> , C. AS., Dosya No: 886, Gömlek No: 38054.
Genç Ali Paşa (MM-V) 1. kez	Küçük Osman Paşa'nın oğludur. Kefe beylerbeyi	H. 1140 (1727-1728)	Özi beylerbeyi olduktan sonra vezir olmuştur. Kars valisi	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 284.
Mustafa Paşa (V)	Sâbika Girid eyaletine mutasarrıf	22 Kasım 1730 (T)	Hotin Kalesi'nin muhafazası şartıyla	<i>BOA</i> , KK d. Mükerrer 523, vr. 5/a.
Mehmed Paşa (V)		31 Aralık 1731 (F.G.)		<i>BOA</i> , AE. SMHD.I., Dosya No: 102, Gömlek No: 7229.
Burunsuz Mehmed Paşa (V)	Karayılanoğlu İsmail Paşa'nın oğludur. Enderun'dan yetişmemiştir.	C 1148/Ekim-Kasım 1735'te Tırhala sancağı verilmiş muhtemelen kısa bir sonra Özi valisi olmuştur.	Zilhicce 1148/Nisan-Mayıs 1736'da Babadağı seraskeri olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1044
Hatibzâde Yahya Paşa (vezir)	Eyüp Camii hatibi Mustafa Efendi'nin oğludur. Hekimoğlu Ali Paşa'ya intisap ederek tevecühünü kazanıp damadı ve kethüdası oldu. Trabzon valisi	Z 1148/Nisan-Mayıs 1736 (T)	15 Temmuz 1737'de Özi Kalesi'nin Ruslar tarafından ele geçirilmesi sırasında esir olmuştur. Savaş bitince esirlikten kurtulup dönüp Muharrem 1154/Mart-Nisan 1741'de Bursa sancağına mutasarrıf olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 5, s. 1675-1676.
Genç Ali Paşa (V) 2. kez		1739 sonları (F.G.)		Ö. Bıyık, <i>a.g.m.</i> , s. 504.

Muhsinzâde Mehmed Paşa (V) 1. kez	Bosna valisi	1741	Bender muhafazası şartıyla Karaman valisi olmuştur.	Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2534.
Ebu Bekir Paşa (V)		Evahir N 1155/ 30 Ekim-8 Kasım 1742 (F.G.)	9 Şubat 1743'te Kal'a-i Cedid muhafazası şartıyla Kefe Eyaleti tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , MD 149, 83/297, 118/406, 407.
Yakub Paşa (V)	Sâbika Sayda Valisi	14 Zilhicce 1155/9 Şubat 1743	Göreve gelinceye kadar yerine mütesellim tayin edilmiştir.	<i>BOA</i> , MD 149, 118/406, 118/407.
Muhsinzâde Mehmed Paşa (V) 2. kez	Hâlâ Bender muhafızı	10 Eylül 1744 (T) 5 Kasım 1744 (İ)	25 Ocak-3 Şubat 1745 Esmâ Sultan ile evlenmek üzere vekil tayin etmiştir.	<i>BOA</i> , TS.MA, e. 332/6,7; TS.MA, e. 160/55.
Seyyid Silahdar Mehmed Paşa (V) 1. kez	Dimetokalıdır. Enderun'dan yetişmedir. Selanik sancağına mutasarrıf	Nisan 1745 (T)	1745 Hanya muhafızı Ocak 1747 Belgrad valisi olmuştur.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1070; Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2534.
Seyyid Silahdar Mehmed Paşa (V) 2. kez	Hanya muhafızı	1746	1747 Semendre sancağı ile Belgrad muhafızlığı	Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2534
Hekimzâde Ali Paşa (V)	Etıbbadan Nuh Efendi'nin oğludur. Tırhala sancağına mutasarrıf	Haziran 1748 (T)	Bender muhafızlığıyla Özi valisi olmuş. Mazuliyetten sonra Ocak 1751'de Vidin sancağı verilmiştir.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 242
Muhsinzâde Mehmed Paşa (V) 3. kez	Hotin'e mutasarrıf	1749 (T) 6 Ekim 1750 (İ)	Hotin sancağına	<i>BOA</i> , TS.MA e. 133/88. Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2595.

Hafız Köprülüzade Ahmed Paşa (V) 1. kez	Sâbık Bosna valisi	Şubat 1753	Özi kalesi muhafazası şartıyla Silistre valisi olmuştur. 13 Aralık 1754 Serdengeçti ağalarının iltiması ile bu tarihte Derya kaptanlığı tevcih olunmuştur.	BOA, AE. SMHD.I., Dosya No: 260, Gömlek No: 21110; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 215.
İbrahim Paşa (V)	Malatyalıdır. Yeniçerilikten yetişmedir. Selanik sancağına mutasarrıf ve Bender muhafızı	Mart 1754 (T)	Bir müddet mazul kaldıktan sonra Kasım 1755'te Tırhala Sancağı verilmiştir.	M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 3, s. 771.
Süleyman Paşa (V)	Hâlâ Hotin Kalesi muhafızı	13 Aralık 1754 (T)		BOA, AE. SMHD.I., Dosya No: 263, Gömlek No: 21312.
Halil Paşa (V)	Damad-ı Şehriyâri Moralı Hasan Paşa'nın oğludur. Enderun'dan yetişmedir. Hotin muhafızı	Kasım 1755 (T) 6 Temmuz 1756 (İ)	Hotin muhafazası ile Özi valisi olmuştur. Özi valiliğinden alınıp sadece Özi muhafazasında iken Ocak 1759'da vefat etmiştir. İbkaşı Özi Kalesi'ni muhafaza şartıyla yapılmıştır	BOA, A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1604, s. 3; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 583.
Muhsinzâde Mehemmed Paşa (V) 4. kez	Sâbıka Vidin muhafızı	5 Ekim 1756 (T) 23 Haziran 1757 (İ)	Babadağı'nda kıslamak üzere	BOA, A. RSK d. 1604, s. 2; A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; TS.MA, e. 338/1-2.

Silahdar Mehmed Paşa (V) 3. kez	Sâbika Tırhala Sancağı mutasarrıfı III. Mustafa tahta geçince şehzadelğinde kendisine yardımcı olan Mehmed Paşa'yı hemşiresine nikahlamış ve Özi valisi yapmıştır.	21 Nisan 1758 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza şartıyla tevcih edilmiştir. Kısa bir süre sonra merkeze çağrılmış zengin haslarla burada bir müddet oturmuş ve 1759 yılında Rumili valisi olmuştur.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2597.
Ali Paşa (V)	Sâbika Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf	24 Kasım 1758 (T)	Özi Kalesi muhafazasına evvel baharda kıyam eylemek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Kethüda Mehmed Paşa (V)	Sâbika Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf	27 Mayıs 1760 (T) 15 Mayıs 1761 (İ)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. NŞT d. 1390, s. 2.
Mehemmed Paşa (V)	Sâbika Selanik sancağına mutasarrıf, sâbık derya kaptanı	12 Ocak 1762 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Hamza Mahir Paşa (V)	Niğde Karahisar zenginlerinden Mehmed Ağa'nın oğludur. Sâbika Rumili valisi	29 Nisan 1762 (T)	Vidin muhafızı sonra Kasım 1763'de Hotin Sancağı'na mutasarrıf olmuştur.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2596; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 604.
Mehemmed Paşa (V)	Sâbık Özi valisi olup birkaç gün önce Hotin Kalesi muhafazası şartıyla Hotin ve Çorum sancakları verilen sâbık kaptan paşadır.	10 Mayıs 1762 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.

Dağıstanî Ali Paşa (V) 1. kez	Eski Özi valilerinden	22 Mayıs 1762 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Abdi Paşa (V)	Sâbika Belgrad muhafızı	4 Aralık 1762 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Köprülüzâde (Numan Paşa-zâde) Elhâc Ahmed Paşa (V) 2. kez	Sâbika Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf	26 Nisan 1763 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla Özi'den sonra 5 Mart 1764'te Bender kalesi muhafazası şartıyla Bender sancağı tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1578, s. 2.
Recep Paşa (V)	Bosnalıdır. Eşraftan olduğundan paşalıkla Hersek sancağına mutasarrıf olmuştur. Sâbika Bender muhafızı	5 Mart 1764 (T) 26 Ocak 1765 (İ)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla H. 1180/ 1766-1766 Hotin ve Vidin muhafızı	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1367.
Silahdar Mehmed Paşa (V) 4. kez	Cihangirli riyâle Ahmed Kaptan'ın oğludur. Enderun'dan yetişmiştir. Sâbika Selanik ve Kavala sancaklarına mutasarrıf	7 Mayıs 1765 (T) 18 Mart 1766 (İ)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla tevcih edilmiştir. Mart 1767'de Vidin Sancağı'na atanmıştır.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1590, s. 3; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 4, s. 1072.
Elhâc Köprülüzade Ahmed Paşa (V) 3. kez	Sâbika Bosna valisi	6 Mart 1767 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla tevcih edilmiştir. Buradan aynı yıl Selanik'e mutasarrıf sonra Mısır valisi olmuştur	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1590, s. 3; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 1, s. 215.
Mustafa Paşa (V)	Sâbika Belgrad muhafızı	23 Şubat 1768 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1590, s. 3.

Abdullah Paşa (V)	Sâbika Kengri mutasarrıfı	24 Ekim 1768 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34; A. RSK d. 1590, s. 3.
Süleyman Paşa (V)	Sâbika Kengri ve Bozok sancaklarına mutasarrıf olup İbrail muhafızıdır.	3 Haziran 1769 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Hazinedâr Ali Paşa (V)	Sâbika Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf	20 Ş 183/ 19 Aralık 1769	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
Dağıstanî Ali Paşa (V) 2. kez	Dağıstanlıdır. Hâlâ Babadağı seraskeridir.	8 Ekim 1770 (T) 9 Şubat 1771 (İ)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 34.
İzzet Ahmet Paşa (V)	Hâlâ Ruscuk canibi seraskeridir	27 Haziran 1771 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Dağıstanî Ali Paşa (V) 3. kez	Eski Özi mutasarrıfıdır.	3 Şubat 1772 (T) 16 Şubat 1773 (İ)	Kasım 1775'de mazul ve ardından Mora valisi olmuştur.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; M. Süreyya, a.g.e., C: 5, s. 1560.
Esseyid Hasan Paşa (V) 1. kez	Sâbika Hüdâvendigâr sancağına mutasarrıf	11 Ekim 1773 (T) 22 Ocak 1774 (İ) 14 Eylül 1774 (İ)	Son ibka Silistre'de kıyam etmek üzere yapılmıştır.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Osman Paşa (V)	Sâbika Belgrad muhafızı	16 Mart 1775 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Mehammed Emin Paşa (V)	Sâbika Vidin muhafızı	5 Eylül 1775 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.

Seyyid Yeğen Elhac Mehmed Paşa (V)	Sâbika Vidin muhafızı	29 Temmuz 1776 (T) 8 Kasım 1777 (İ)	Kapusu halkıyla Özi Kalesi'ne varıp kıyam eylemek şartıyla tevcih edilmiştir. 30 Ocak 1777'de Hüdavendigâr sancağı ilhaken tevcih edilmiştir. Sonra başkasına verilmiştir. Karahisar-ı Sahib sancağı da ilhaken tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Seyyid Mehemmed Paşa (V)	Sâbika Anadolu valisi ve hâlâ İbrail muhafızı	27 Ekim 1778 (T) 21 Ekim 1779 (İ) 3 Ekim 1780 (İ)	Evvelden olduğu gibi İbrail'de hizmetde muhafaza-i kıyâm eylemek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Seyyid Hasan Paşa (V)	Sâbika Aydın mutasarrıfı	21 Nisan 1781 (T) 23 Eylül 1781 (İ)	Silistre'de kıyâm eylemek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Elhac Ali Paşa (V)	Hâlâ Özi Kalesi muhafızı	23 Kasım 1781 (T) 12 Eylül 1782 (İ)	Özi Kalesi'nde kıyam şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Aydoslu Mehmed Paşa (V)	Sâbika Vidin muhafızı	21 Ekim 1782 (T) 5 Eylül 1783 (İ)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Ebû Bekir Paşa (V)	Yeniçeridir. Sâbika Bender muhafızı ve Sivas beylerbeyi	1 Aralık 1783 (T) 22 Ağustos 1784 (İ)	Bir miktar mazul kaldıktan sonra H. 1201/1786-1787'de Diyarbekir valisi olmuştur.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; M. Süreyya, <i>a.g.e.</i> , C: 2, s. 435.
Selman Paşazâde Seyyid Ahmed Paşa (V)	Sâbika Vidin muhafızı	14 Mart 1785 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Aydoslu Seyyid Paşa (V)	Sâbika Bosna valisi	13 Mayıs 1785 (T)	Silistre cânibi seraskerliği ile	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Hazinedar Şahin Ali Paşa (V)	Sâbika Selanik ve Kavala mutasarrıfı, sadr-ı esbak	28 Şubat 1786 (T) 31 Temmuz 1786 (İ)	İsmail canibi seraskerliği ile İsmail muhafızı olmuştur.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; Heyet, <i>Mufassal Osmanlı Tarihi</i> , C: V, s. 2650-2651.

Elhac İsmail Paşa (V)	Sâbika Anadolu valisi ve hâlâ Özi Kalesi muhafızı	20 Temmuz 1787 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Ali Paşa (V)	Sâbika İsmail seraskeri, Anadolu valisi ve sâbık sadrazamdır	15 Kasım 1787 (T)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Hamid Hüseyin Paşa (V)	Sâbika Kırşehir mutasarrıfı	25 Ocak 1788 (T) 7 Temmuz 1788 (İ)	Özi Kalesi'ni muhafaza etmek şartıyla vezaret ile tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
Corazâde Ahmed Paşa (V)	Sâbika Eğriboz sancağına mutasarrıf	30 Ocak 1789 (T) 1 Temmuz 1789 (İ)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; A. RSK d. 1589, s. 11.
Elhac Abdi Paşa (V)	Sâbika Rumili valisi	24 Haziran 1790 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; A.NŞT d. 1451-12, s. 4; A. RSK d. 1589, s. 11.
Halil Paşa (V)	Sâbika Karman valisi	4 Haziran 1791 (T)	Silistre Eyaleti olarak tevcih edilmiştir.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; A. RSK d. 1698/d, s. 2; A. RSK d. 1589, s. 11.
Ahmed Paşa (V)	Sâbika Kocaili sancağına mutasarrıf ve Tuna kaptanı	24 Temmuz 1791 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; A. RSK d. 1589, s. 11.
Hasan Paşa (V)	Sâbık sadrazam, vezareti ibkasıyla tevcih edilmiş.	27 Haziran 1792 (T)		<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35; A. RSK d. 1589, s. 11.

Mehmed Arslan Paşa (V)	Sâbika İçil mutasarrıfı	20 Temmuz 1792 (T)	Silistre eyaleti olarak tevcih edilmiştir. Özi elden çıktığı için bu tarihten sonra Özi Eyaleti tabiri kullanılmamış ve Silistre Eyaleti'ne geçilmiştir.	<i>BOA</i> , A.DVNSNŞT d. 16, s. 35.
------------------------	-------------------------	--------------------	--	--